BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
„M. SADOVEANU"
Inventar Nr. 22744

REVISTĂ FONDATĂ LA 1880 DE Alexandru Macedonski

Literatorul

Anul III
Nr. 25 (94)
25 iunie 1993
16 pagini
25 lei

Redactor şef MARIN SORESCU

„Politica... e un bolovan legat de gâtul literaturii, un bolovan care, în mai puţin de şase luni, o îneacă. Printre lucrurile care interesează imaginaţia, politica e un foc de pistol, tras în mijlocul unui concert. Zgomotul lui e asurzitor, fără să fie însă prea energic. Şi nu se potriveşte cu sunetul nici unui instrument. Politica asta îi va jigni de moarte pe cel puţin jumătate dintre cititori şi va plictisi cealaltă jumătate, care a găsit-o mult mai interesantă şi mai vie în ziarul de dimineaţă."

Stendhal

„Nu haina face pe om, când te-ai născut vită."

Yves Thériault

„Câte milioane de vorbe ai spus tu în viaţa ta! Ai spus toate vorbele care sunt în Shakespeare, în Goethe şi în Kant. Numai că le-ai combinat altfel."

G. Ibrăileanu

Expoziţia retrospectivă

Ottilia Michail Oteteleşanu

acuarele, desene, schiţe, picturi în ulei, lucrări în fildeş şi email va fi deschisă şi în luna iunie la Galeriile de Artă ale Municipiului Bucureşti

(Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistei)

ANDREI ŞERBAN 50

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Tur de orizont

Ghici, ghicitoarea mea

Un pitic împletit în răchită roșie, semănând nu doar la vestă și la vorbă cu cel din Twin Peaks, se lasă intervievat în *Calende*, (numărul 3) revistă lunară de mic litraj din Pitești. Ce zice acolo acest Daniil Scavinschi al presei de mahala? Că adică a zăcut în biblioteca în timp ce generația '80 și-a împreunat mâinile peste masă, la cantina–restaurant a Uniunii Scriitorilor. Și asta cui o zice adânc? Poeților de mușama C. Vlasie și V. Padina.

Complexat ca un fân învechit, nechemat la masa Uniunii Scriitorilor, bolnav de adjunctivită din născare, dar ajuns în sfârșit pe vârful grămezii de gunoi, ține să fie ceea ce nu va fi niciodată: scriitor. Pe vremea tocirii coatelor într-o școală, piticania s-a tot ocupat de politică, fiind activist la Cluj. Pe atunci urma cursurile unei facultăți cu dosar (filosofia marxistă). Venit la București, a intrat sub pulpana lui Nicușor, care bătea de zor toba uteceului. A fost purtat în lesă pe la „Scânteia tineretului", „Amfiteatru" și „Teatru" (de la ultima publicație, zvârlit pe tușă lungă de ministrul Pleșu).

Și ce mai citea el în holul bibliotecii, la o țigară? Literatura proletculistă din care se adapă și azi.

„Omul" nostru (este, totuși, un fel de proiecție a viului) are doar două ticuri: să scoată foi de senzație și să-l imite, în fața analfabeților săi, pe Adrian Păunescu (din perioada Flacăra). În vremea din urmă face și desface în fabricuța de zvonuri a redacției (nu fără o anumită noimă, s-o recunoaștem, mai ales pentru amatorii navetiști de romanțe) întâmplări cu scriitori care, din fericire, nu s-au petrecut niciodată. Un om singur, într-o lume singulară, din care nici măcar un nume de stradă nu se va iți.

Cotidianul

Cotidianul, numărul 132, de marți, 8 iunie a.c. arată ca un pui de bogdaproste. Pe pagina întâi, întâi de toate, se lăfăie un neisprăvit de-și zice doftor cu barbă și care crede că are umor dacă scrie „fauzele foruptiei la fomâni", pornind de la Florică și de la „Fleurs du mal". Stela Popescu și Alexandru Arșinel au chiar haz!

Alături, Carmen Dumitrescu (o fi chiar scofâlcita de care Dumnezeu Bunul și Iubitorul de oameni, în mare mila lui, ne-a mântuit, dându-i „fliting" de la televiziune?) ia în serios (ca și alte râsuri, de prin gazete sau de prin Parlament) lista neagră a lui Vadim. Se simte și ea, sireaca, importantă! La pagina externă, doi repetenți scriu negru pe alb (așa-i tipografia, care e bună, ea n-are nici o vină!): „făcând unele remarci **inflamatorii** la adresa conducerii sârbe" și, respectiv, „cei **125** de milioane de cetățeni cu drept de vot (ai Letoniei)". Sic!

O altă gogomănie apare în josul paginii de sport, unde se numără fotbaliștii români plecați prin străinătățuri, ca steagurile lui Pristanda. Peste tot campioni și câștigători de cupe, nu fotbaliști fosilizați, retrogradați, încetul cu încetul. Savuroasă este formula „Sabău, cel mai bun mijlocaș lateral din calcio". Poate din „calcio vecchio"!

Impozant, ca frazare, ridicol, ca un proces verbal de contravenție este faire-part-ul prin care se anunță „dispariția neașteptată și **definitivă** a ilustrului profesor de pian...". Unde, Dumnezeu să-l odihnească, s-a pierdut acesta (din decență pentru dânsul nu-i copiem și numele)? „... în grădina diabolică numită LA ȚIGĂNCI ale cărei fatale însușiri au fost din timp denunțate în fața întregii lumi de Mircea Eliade, din nefericire fără ecou". Parastasul, la sala Majestic, precedat de o... conferință de presă (!!!). Ar trebui citat în întregime acest „poem" pentru extrema imbecilitate ghemuită în dânsul.

Plină de „sentimentalism profetic" este cronica teatrală de pe pagina culturală, de unde aflăm că M. Mihuț (o actriță) „este mai mult timp femeie-șoc decât personaj" iar „aranjamentul scenic este mult mai cartonat". Extraordinara concluzie ne face apoi cadou articolul cu pricina (intitulat cât se poate de simplu și de sugestiv: „La Național românii joacă americănește"): „sinuciderea este plata pentru abaterea de la legea firească a existenței umane". Oare „ștergătorii de parbrize" și „aurolacii" n-or fi scriind mai bine?

Nu știam de ce nu mai „trăiește" **Cotidianul**. Fiindcă a început să deraieze ca și „Infractorul". Noroc cu bâlbâielile lunatice ale lui Dan C. Mihăilescu!

DIAC TOMNATIC
ȘI ALUMN

Bibliografia *Literatorul*

Începând cu acest număr revista noastră își propune să semnaleze cititorilor cele mai recente apariții editoriale. Deoarece numărul editurilor din țară este extrem de mare iar posibilitățile de informare asupra activităților depuse de ele foarte restrânse, îi rugăm pe responsabilii departamentelor publicitare din edituri să ne pună la dispoziție titlurile volumelor ce urmează să pătrundă în librării. Chiar și librăriile de unde pot fi cumpărate. La rândul nostru, le vom aduce la cunoștință publicului larg cititor acordând importanța cuvenită, în primul rând, autorilor români.

Marin Sorescu, *A treia țeapă. Răceala. Vărul Shakespeare*, editura „Minerva", București, 245 lei

Valentin Lipatti, *Strada Povernei, 23 (memorii)*, Editura „Garamond", București, 400 lei

Radu Gyr, Poezii. *Sângele temniței. Balade*, vol. I, Editura „Marineasa", Timișoara, 730 lei

Mircea Ciobanu, *Tânărul bogat. Istorii*, Editura „Cartea Românească", București, 350 lei

Dan Laurențiu, *Femeie dormind. Poeme*, Editura „Cartea Românească", București, 150 lei

Vasile Lovinescu, *Interpretarea ezoterică a unor basme și balade românești*, Editura „Cartea Românească", București, 300 lei

Ion Pop, *A scrie și a fi (Ilarie Voronca și metamorfozele poeziei)*, Editura „Cartea Românească", București, 200 lei

Nichita Stănescu, *Tânjiri către firesc* (versuri), Editura „Princeps", Iași, 150 lei

Radu G. Teposu, *Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Editura „Eminescu", București, 487 lei

Radu Tudoran, *Anotimpuri* (roman), Editura „Arta grafică", București, 700 lei.

scaunul catodic

În haosul post-imperial, controlat sau nu, Europa este din nou, ca și acum mai bine de o sută de ani, cu ochii pe noi. Europa standardizată, de consum curent și alternativ, a regiunilor de dincolo și de dincoace de Ural (fluviu și sistem muntos). Dedesubt există o Europă ascunsă și una paralelă, a oamenilor simpli și a primei linii „centrale". Asta în opoziție cu aceea a supra-structuralismului administrativ.

Europa, în sine și pentru sine, este o diversitate de culturi înșirate diacronic și sincronic. Ea nu are o limbă comună, ca America, nu vede aceleași filme și nu-și cheltuiește pauza de masă doar pe „big–mac". Europa dorește să-i facă loc fiecărei limbi, cât de puțin circulată ar fi aceasta, fiecărui trib, fiecărui dans popular. Ea încearcă să integreze rezervațiile. Să le doteze cu lumină și cu apă curentă. Adică să codifice deprinderile zilnice.

Printre aceste deprinderi figurează și aprinderea televizorului. Omul modern își silabisește mai mult de jumătate din timpul său liber în fața cutiei cu imagini. Motivele au fost arătate în acest colț de pagină și cu altă ocazie: identificare și evadare. Altfel zis, încearcă să se recunoască și încearcă să se plimbe pe unde nu are acces. În același timp el are propria părere despre ceea ce se întâmplă în jur.

Unde ne aflăm noi? Între „incompetență și partizanat", cum definea presa noastră de tranziție prin decanul corespondenților externi acreditați pe aceste plaiuri. Un eveniment, în loc să fie arătat scurt (maximum jumătate de minut, cât are omul obișnuit atenția nedistribuită și în altă parte) și, bineînțeles, bine definit, e prezentat lăbărțat și inutil. Câte expoziții de cartier, câte apariții de două parale, câte și mai câte n-am văzut la jurnalul tv.! Oamenii de acolo nu știu nici măcar ce-i ăla un eveniment, darmite să-l mai și „prezinte". Și mai e ceva: un speaker recită un text, zâmbind. El nu are nevoie să fie bifat pe cutare listă, cum că a spus asa și-i de-al nostru. El nu trebuie să albă opinii. (E și aici o știință, marii profesori te fac să descoperi singur ceea ce știau ei de multă vreme. Dar să stăm puțin și să vedem dacă avem și aici mai mult de zece!). De aceea nu înțelegem de ce D. Gămulescu pufnește în râs deseori (și-o aminti câte ceva fătuca) sau caracterizează doctoral cutare adunare. Când te duci la mare, la vreun colocviu, nu ești atent la menu, la starea vremii, la temperatura apei și la lumea transpirată dintr-o discotecă. Fiindcă nu ești presă de senzație („sans limites"), ci singurul canal național. Când traduci vreun film, în afară de limba în care e vorbit, e necesar, chiar obligatoriu, să știi și românește. Și e greu când amesteci jargonul elevilor cu argoul (ca-n „Simpsons") sau când nu știi ce-i UN (United Nations, adică la noi ONU, ca-n „Super–Force"). Despre vestimentație... dar hai mai bine să nu ne stricăm ziua!

Am spus că omul obișnuit își deschide seara televizorul. Da, dacă are unde să-l instaleze. De la emisiunea „Azi, în prim plan" dedicată locuințelor, am văzut cum stăm. Adică, mai exact, cum *nu* stăm. Mai e foarte mult până în mileniul trei!

Nicolae ILIESCU

P.S. În sfârșit, igieniștii s-au hotărât să-i tragă un sondaj din care să afle cum „stăm" cu alcoolul și cu tabacul. Două sugestii pentru acești „frați căuzași": să interzică reclamele nocive și să se mai plimbe și pe la Gara de Nord sau prin metrou.

Literatorul

Săptămânal de literatură și artă editat de MINISTERUL CULTURII

Anul III, nr. 25 (94) 1993

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FĂNUȘ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU

Colectivul redacțional:
Lucian Chișu (redactor șef adjunct), Ion Cocora (redactor șef adjunct), Nicolae Diaconu, Andrei Grigor (secretar general de redacție), Valerian Sava, Marin Stoian

Adresa redacției:
București, Piața Presei Libere nr. 1, cod 71341, tel. 617.10.23; 617.60.10, int. 2243, 2248, căsuța poștală 33-20.

Administrația:
Direcția Pentru Presă, Publicitate și Tipărituri, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București

Anunțăm cititorii noștri că abonamentele la revista "LITERATORUL" se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

Cititorii din străinătate se pot abona prin RODIPET S.A. – PO BOX 33-57; telex: 11995 sau 11034; telefax: (40)-0-185673 București – Piața Presei Libere nr. 1, România

Publicația este înscrisă în Catalogul de presă Rodipet la poziția 43. ISSN 1120-5583

Tehnoredactare computerizată

© JORDAN

Tiparul executat la PROGRESUL ROMÂNESC SA București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

Romanul lui Virgil Tănase

Publicarea în românește a romanului *Apocalipsa unui adolescent de familie**, apărut mai întâi la Paris pe la începutul anilor '80, readuce în actualitate numele lui Virgil Tănase, prozator, eseist, dramaturg, regizor de teatru stabilit în Franța în 1976. A debutat cu povestiri în *Luceafărul și România literară* și a tipărit, la Flamarion, prima sa carte, *Portret de om cosind în peisaj marin* (1976). A scris, până acum, unsprezece cărți, ultimele opt direct în limba franceză. Nu-mi dau seama dacă *Apocalipsa* este scrisă, nu numai adaptată ulterior de autor în românește. Oricum, limbajul epic este personal, intelectualizat, cu o culoare discretă. Trecerea la limba franceză n-a fost deloc ușoară și într-o convorbire publică în *Caiete Critice* (nr. 10–11–12/1991), prozatorul a povestit pe larg aventura sa în acest domeniu esențial. N-a vrut să fie un scriitor *în exil* (să trăiască, adică, într-un ghetou) și a încercat să se adapteze vieții literare franceze. A fost portar într-o instituție, a trecut un doctorat cu Roland Barthes cu o temă de semiotică, a montat câteva spectacole de teatru și a început să scrie cu regularitate articole în ziarele pariziene. Nu-i rușine să recunoască, în fine, faptul că o duce greu și că viața pariziană nu-i o continuă idilă. Nici scrisul nu-i o petrecere. De-abia acum, la a unsprezecea carte, *simte* cuvintele în contextul lor și are sentimentul că se poate exprima liber în franceză. Nu exclude posibilitatea ca și Petru Dumitriu și D. Țepeneag de a reveni la limba română. Destine, întâmplări, opțiuni...

Apocalipsa unui adolescent de familie cultivă, în stilul *noului roman francez* din prima generație (Alain Robbe–Grillet) și a filmului–studiu (Alain Resnais: *Anul trecut la Marienbad*), o anumită dezordine narativă și un număr de metafore (teme) obsedante. Esențială la Virgil Tănase nu-i, totuși, *privirea*, ci *amintirea*, deși tablourile sale – care vin și revin după o cronologie a memoriei, adică în chip capricios, imprevizibil – au substanță și, prin aglomerarea de elemente, au și culoare. Accentul cade însă, repet, pe reconstituirea filmului rupt, lacunar al unei existențe traumatizate. Un narator care nu are nume (este citat, la un moment dat, numele Pavel, dar nimic nu-i sigur într-un roman care îndepărtează sistematic punctele de vopsea clasice ale epicii!) retrăiește un număr de momente din viața lui, la vârste diferite și în clanuri diferite. Romanul începe cu scena unui refugiu și se încheie cu uciderea naratorului de către un anume Maxim. Cel care moare este totuna cu cel ce fuge din calea rușilor, la începutul războiului, într-o căruță și, apoi, într-un tren supra-aglomerat? Probabil, dar regula este în roman ca totul să se petreacă într-o programată ambiguitate. Ceea ce se întâmplă în această Apocalipsă se petrece într-o nesfârșită călătorie, încât n-ar fi fără rost să acceptăm că tema romanului este chiar călătoria individului într-o istorie brutală și tragică. Un băiat de 12 ani este băgat la închisoare și atunci sau mai târziu, este dus la Canal. Un student (același sau altul) este eliminat din motive politice din Facultate și se angajează ca șofer pe un șantier. Călătorește într-una și, la un moment dat, omoară din imprudență o învățătoare. Un medic de țară așteaptă pe timp de iarnă un autobuz care nu mai vine și, în acest timp, își amintește sau chiar atunci trece prin fel de fel de întâmplări. Un tânăr călătorește pe mare cu o femeie (numită Domnișoara) și femeia moare accidentată. Doctorul caută printr-un oraș oniric, copiat parcă din Delvaux, pe un anume Maxim, care, în cele din urmă îl lichidează. Un tren se mișcă de colo–colo și nu ajunge niciodată unde trebuie. Într-un compartiment, un călător privește peisajul și încearcă să reconstituie filmul zdrențuit din interior.

Aceasta este ficțiunea naratorului din romanul lui Virgil Tănase și justificarea tehnicii sale epice. O găsesc sugerată, am impresia, în următorul fragment: „Acest peisaj se repetă dintr-o parte într-alta a geamului de un foarte mare număr de ori, desfăcut parcă, deopotrivă cu culorile, la trecerea printr-o prismă și apoi fiecare nouă întâmplare desfășurată iarăși în alcătuiri din ce în ce mai simple, și mai puțin mișcate, culori cât mai aproape de curcubeu, astfel încât să le poată cuprinde privirea noastră care altmiteri se rătăcește, încâlcindu-se tot mai mult cu cât încearcă să se afunde și numai aici, pe fața ceastălaltă a ferestrei, unde au fost bătute în cuie scândurile, numai aici stau limpezi, lipite de sticlă, nenumăratele întâmplări, din ce în ce mai puține și mai albe și mai fulgerătoare către capătul celălalt, de unde s-au pornit răsfrângându-se într-una până la mine din care cauză se poate crede că, la urma urmei, tot ceea ce privim nu este decât desfacerea unei fapte atât de subțiri, descompunerea unei lumini atât de subțiri, unei ferestre atât de subțiri între pereții văruiți cu alb, o faptă atât de subțire și de apropiată de viteza luminii, o faptă atât de subțire între două morți, încât doar prin acest fel de mecanisme complicate ceea ce scapă ochiului nostru poate deveni șir de imagini și, deci, mișcare dinspre o parte spre cealaltă, când, de fapt, totul se răsucește în sine mai repede decât putem noi gândi, doar prin acest fel de mecanisme complicate subțirea noastră neștiință alcătuindu-se în gânduri îndelungi." Se poate deduce de aici o idee despre producerea textului prin procedeul, semnalat prima dată de Gide și folosit mult de *noul roman*: „mise en abyme". L. Dëllenbach a publicat o carte depre această tehnică utilizată, înaintea literaturii, în pictură: *le Récit spéculaire, essai sur la mise en abyme* (1977), Virgil Tănase nu abuzează de el și nu face propriu-zis din *Apocalipsa* sa un roman despre felul în care se scrie romanul. Dă numai o sugestie despre „desfacerea unei fapte atât de subțiri, descompunerea unei lumini atât de subțiri" și, dacă înțeleg bine aluziile sale, *fapte subțiri și lumina subțire*, văzută prin fereastra trenului este experiența naratorului. Ea este printr-o succesiune de tablouri, scene, *peisaje* care se repetă într-o mică *apocalipsă* a destinului tânăr.

I.L. Caragiale, email

Fiecare scenă are, în sine, o anumită unitate epică și poate fi citită ca atare. Un bătrân țăran, refugiat în Basarabia, poartă în brațe, ca pe un obiect de preț, un patefon hodorogit care reproduce aceeași melodie. Patefonul și melodia fragmentată reapar, în alt context și cu alte personaje. Altă sugestie (cântecul „sărit", cu cuvinte înjumătățite, de pe placa deteriorată) pentru o viață fragmentată, risipită într-o învălmășire de întâmplări. Din adițiunea lor, la lectură, se constituie romanul acesta bine scris cu momente tragice și scene grotești în stil fellinian. Studentul eliminat din Facultate se împreună, în baie, de revelion, în casa unui mic ștab local (decanul Facultății), cu fiica acestuia. Scenă dură, sexistă, neobișnuită în proza românească. Același personaj sau altul (mai degrabă același), ajuns șofer în Maramureș, merge la o nuntă și se îndrăgostește fulgerător de Stela, o învățătoare cu personalitate. Stela este altă ipostază a Domnișoarei cu beretă de marinar, despre care fusese vorba în alt punct al narațiunii. Ce urmează pune la încercare grea pe cititorul român, spirit de regulă pudic: șoferul (mă rog: studentul, fotograful) vrea s-o violeze, apoi renunță, în cele din urmă dă, fără să vrea, cu mașina peste ea și, în drum spre spital, o posedă, moartă, în mașina salvării. Faptă atroce, scoasă dintr-un film despre psihopați. S-a petrecut cu adevărat sau este numai un coșmar al eroului urmărit de ghinion, terorizat de securitate, instalat într-o veșnică fugă? Lucrurile sunt în așa fel relatate încât, cum am precizat deja, nimic nu-i sigur. Virgil Tănase amestecă realismul cu onirismul, forțând proza să primească și asemenea imagini mai scandaloase. O scenă sexuală se petrece, am văzut, într-o baie mizerabilă, un cuplu de trapeziști se antrenează într-o frizerie, o domnișoară profesoară, cu beretă de marinar, merge tot timpul pe bicicletă și este persecutată de un activist local care a pus ochii pe ea, un adolescent trage după sine o poveste tristă și nu știe cum să scape de ea... Toate acestea (și altele, asemănătoare) se petrec pe un frig cumplit, încât, după *frică* și *Cântecul rupt*, al treilea element care se repetă în *Apocalipsă* este *frigul*....

Romanul, judecat prin tehnica lui și cu datele pe care le propune, este mai mult decât notabil și trebuie să-i găsim un loc în tabloul prozei românești postbelice. Neapărând, în limba română, la timp, el n-a putut avea ecoul pe care îl merită. Remarcăm acum, cu întârziere, abilitatea narativă a lui Virgil Tănase și priceperea lui de a picta din interior coșmarul existenței în regimul totalitar.

Mircea MICU

Îngerul nopții

Omul cel mai trist dintre noi,
cel care iubește culoarea
icoanelor vechi
și aburul fumului prelins pe
hrisoavele rupte
mi-a venit astă-noapte la
geam.

Era înalt și pe fața ca un sigiliu
domnesc
se uscaseră picuri de ceară și
gura
era bandajată cu o frunză
cărnoasă de izmă.

Tâmplele verzi de nesomn
vibrau
ca niște clopote neliniștite și
i-am văzut
mâinile cu degete roase de
pulberea filelor
și i-am văzut ochii în care se
scălda
tulburătorul echinocțiu al
vârstei.

Numele celui mai trist dintre
noi
se făcu auzit în două silabe
subțiri
pulsând sub frunze
tremurătoare de izmă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TREI DEBUTURI

Cu toate că numărul editurilor tinde să-l egaleze pe cel al scriitorilor, existând chiar posibilitatea de a avea pentru fiecare autor o editură, soarta literaturii române contemporane e din cele mai vitrege. Efectul liberalizării pieței de carte invadate, pe de o parte, de toate produsele comerciale (dar subculturale) ale Occidentului și scumpirea hârtiei și a tiparului, pe de alta, au lovit mortal unde ne așteptam mai puțin. Un prozator bun își poate publica cu mare greutate o carte, în timp ce, pentru un poet valoros, supertirajul unui volum de poezii nu poate depăși cinci–șase sute de exemplare. Condiția „debutului" nici nu se mai pune prezența acestuia în lumea literară fiind ca și inexistentă.

Sporirea exponențială, de ordinul a câtorva sute, a editurilor introduce în societatea românească, paradoxal, o invers proporționalitate, care vorbește de la sine despre fenomenul de „stază" culturală a perioadei de tranziție.

Deși bani nu sunt, apar, câteodată, soluții care ignoră greutățile materiale. Le găsesc numai cei care, situând creația deasupra valorii pecuniare, pierd bani cu zâmbetul pe buze. Consideră că își procură plăcerea de a fi părtași la un act de creație și înțeleg mai exact rosturile acestei investiții pe termen foarte lung. În schimb, editorii care stau mereu cu ochii la „rentabilitate" ar putea considera gestul lor de-a dreptul nebunesc. Dar cine n-a auzit de frumoșii nebuni?

Istoricul literar Al. Oprescu, animator de mai multe decenii al vieții culturale buzoiene, director al Bibliotecii „V. Voiculescu" a „inventat", pentru sprijinirea autorilor locali, colecția „Autograf". În condiții de mare precaritate, învinse până în prezent, ajutat de complicitatea dezinteresată a poetului Gh. Istrate, Al. Oproescu tipărește în 100 de exemplare un manuscris autograf transformându-l în plachetă de versuri. Dă o șansă de nesperat unor poeți condamnați, altfel, să-și amâne pentru multă vreme debutul.

Claudiu Săftoiu, *Litera, aurul*

Claudiu Săftoiu (n.1968), deschizătorul de drum al colecției „Autograf" este un existențialist care descoperă în poezie scena vastă a vieții. Poetul e fascinat de rolul actorului, dedublându-și trăirile în grimasa oglinzii care-i relevă tristul spectacol al lumii. În versurile sale ideea e mai presus de emoție, gustul pentru parabolă sau enunțul plin de cinism devenind reflexe ale observației sociale făcute prea apăsat și nu o dată revendicate personal. Eul poetic e ades sentențios (chestiune tipică tinerilor poeți care privesc dinlăuntrul lor ca din centrul universului), dar atunci când această descentralizare se produce, poezia sună mai bine și mai inteligibil, despovărată fiind, de trăirile complicate și de scenografia artificială care o înconjoară. Iată un astfel de rezultat notabil, întrupat în *Elegie* străbate parcul ars de lampioane/ doar picurul statuii-n aer tună/ nu-s greieri nici frunzișuri să îi spună/ că miezul nopții-i tras de camioane// sub coasta rece ca o semilună/ prin ceață bate pulsul lui icoane/ bisericii lumina de neoane/ i-a scos afară sfinții în furtună// la masa-ntinsă pe acoperișuri/ se-așează descompus în reverențe/ brichete scapără spre stinsul sfeșnic// să-i ardă ceara îmbrăcată-n zdrențe./ apoi coboară-ncet printre pietrișuri/ în stații de tramvai. tramvaiu-i veșnic".

Emil Niculescu, *Provincia Felix*

O plăcută surpriză sunt poeziile semnate de Emil Niculescu (n.1954), care în *Provincia Felix* face dovada stăpânirii procedeelor aritstice cu o „mână" sigură, obișnuită să utilizeze dezinvolt eufonia amplitudinilor discursive, vocabularul neașteptat de bogat și divers. Poetul are imaginația liberă de constrângeri deși scrie în vers canonic fiind un manierist iremediabil, de concepție livrescă. Admirator declarat al lui Mateiu Caragiale, Emil Niculescu e atras de rafinamentul și morbidețea lumilor încercănate de viciu: „Ploi vor umfla blazonul grav/ („Cave. Age.Tace.")/ Lăsând gravide nimfele baroce/ Din stucatură. Verbe reci, sărace/ Ca floarea unor cuie. O pierdere de voce".

Capitol dominant al poeziei, livrescul indică sursele inspiratorii (lecturi și imagini) care devin elemente de reinterpretare. Tentat să înțeleagă sensurile ascunse ale mesajelor culturii, poetul utilizează un model similar pentru creație. De aceea forța conotațiilor nu trebuie neglijată, nici puterea de transpunere în registre diferite, din care denotă, cel mai adesea trist–ironic, interpretarea unei stări: „Era o zi frivolă predispunând la vicii/ Amurg cum este tivul căzut a unei rochii/ Urma o seară bună-n alcooluri să-ntârzii/ Și, retras acasă, palid, să rupi hârtii" (*Fundătura primăverii*). Autorul dă o mare prețuire valorilor stilistice ale limbajului din care scoate efecte sau nuanțe trebuincioase tablourilor recompuse după calapodul sentimentului stârnit de idee. Alfabetul Braille îi inspiră o expediție tandră a simțului tactil iar plenitudinile simple și neprotocolare, ale unei petreceri de noapte la sat, proiectarea într-o Arcadie rurală. Obișnuit, din lectură, ca textul să-i divulge „altceva", Emil Niculescu caută și descoperă mereu corespondențe insolite, pentru imagine, culoare sau idee, obținând cele mai interesante rezultate atunci când sondarea se face în mediile aculturale, în mulțimea „măruntă" a pieței și târgului cărora „cândva de mult de altfel, visam să le dedic/ un op: „Dreptul maritim al peștelui cel mic". Din aglomerarea imagistică (legume, târgoveți, plante, fructe, vânzători și hoți de buzunare, „marșandize" și polițiști) se ivesc „imagini ce tânjesc de peneluri vechi, flamande". Sentimentul pentru destinul decapitatelor căpățâni de varză, poetul admiră cepele plebee, „trupeșe, cu mustăți de hiperfoliculine" și vorbește despre „martirii carmangeriei", usturoii spânzurați în funii, înhăitați pe veci cu boiaua și ardeiul, spre a cădea în licențiozitate („prazul cel longinin dar moale/ placid vo-ioarizează clientele sub fuste") spre a trage concluzia că, din ce în ce e natural, nimic nu-i, însă, obscen. Peste această devălmășie balcanică a unei zile zgomotoase de târg, Emil Niculescu ițește, din drojdia imaginilor tari, câte un vers limpede și fin ironic: „Lingouri mari de gheață țin în cristale-un pește/ numit inițiatic cod".

În cazul lui Emil Niculescu problema care se pune stringent este aceea a profunzimii poetice adică, dacă nu cumva, o dată cu bătaia de aripi a versului se îndepărtează scăpărând metaforic pentru totdeauna și ideea. Poezia sa își trage toate sevele și întreaga forță artistică din zona deșerturilor de idei, aridizate de lecturi.

Florin Muraru, *Muză cu cicatrice*

Cel de-al treilea caiet autograf aparține lui Florin Muraru (n. 1962), cel mai „abstract" dintre debutanții buzoieni, care abandonează poezia și înțelegerea firească a emoției, tehnicii de a smulge gândirii nonsensuri, apropieri producătoare de stranietate. Florin Muraru e autor de „colaje" în care terebilismul de factură lirică e căutat cu obstinație. Există mai multe trepte de inteligibilitate, de la enunțuri prețioase și căutate („Hamlet e la dispensar/ îmbrăcat sumar cu „a fi"), până la cele frizând absurdul, incomunicabilitatea, de genul: „pompele funebre scot apa din amintire/ Din rația de cadavre surcele și scaieți/ În țintirimul cartelat/ Prin care bătrânul își poartă coșciugul pe umeri/ Ca un prunc răstignit pe o cruce.../... fără răspuns..."

(*Continuare*). Astfel de imagini sunt de-a dreptul luminoase în comparație cu antimateria lirică a unor formule precum „velodromul Manole" (cel din balada.n.n.) „Voronețul apei odihnite la C.E.C.", „dând socoteală pentru metabolismul vapoarelor", „șobolanii numără săruturile locomotivelor". Este o căutare crispată a unui tânăr care vrea să extragă „zațul insolent" al poeziei din secul și nu miezul cuvintelor, o lirică opusă ei înseși, fără cea mai mică emoție, speculând antonomasia (nu chiar în accepțiunea stilistică a termenului) pentru a realiza șocuri și scurtcircuite poetice. Unele imagini de scurtă respirație, câteva sintagme, ca și brevilocvența titlurilor (*Plictis de gradul III*, *Bibliotecar de front*) sunt mai interesante decât conținutul. Iconoclast și rebel, Florin Muraru are nevoie de un lector specializat în grozăviile pe care le naște câteodată poezia sau de acei reduși ca număr amatori de ciudățenii. El scrie, deocamdată, versuri gustate de foarte puțini cititori.

Lucian CHIȘU

Bâlciul semantic al presei

Un „mic dicționar de termeni actuali [*] a publicat recent filologul *Dorin N. Uritescu*, autorul temerar (în colaborare cu soția sa, profesor de filosofie, *Rodica Uță–Uritescu*) al altor câtorva lucrări de probată utilitate (mai ales, pedagogică): *Aspecte ortografice controversate* (1986), *Cuvinte cu dificultate de scriere în limba română*, vol. I, II (1992). Cartea este prefațată (un veritabil studiu: *Dinamica limbajului contemporan*) de prof.univ.dr.Gh. Bulgăr, care, pornind de la Cantemir („Limba nebiruit martor iaste") sau Lucian Blaga („Limba de toate zilele e o unealtă și o formă a spiritului"), afirmă: „Dorin N. Uritescu a avut răbdarea, ca cercetător cunoscut din alte lucrări ale sale, să adune, să studieze, să comenteze cu citatele în față inovațiile lexicale și construcțiile expresive la nivelul tulbure al limbajului presei, congestionat – ca să ne adaptăm la conținutul volumului de față – de «afluirea» atâtor *procese, incriminări, confruntări* și judecăți *subiective, contraproductive, dezarmante* prin aproximarea adevărului și pasiunea anatemizării vechilor nomenclaturi. E un material interesant, pitoresc, sugestiv – ca o oglindă ciudată a mentalității, reformelor, aspirațiilor înnoitoare, într-un moment de *continuă tensiune* și de *declin al forțelor constructive* în economie, ca și pe tărâm spiritual, de unde și *aspectul frapant al unei dezordini lexicale* în raport cu datele *logice*, istorice, normative ale *limbajului tradițional*" *(s.n.)*

Lumea (de fapt, gazetarii grăbiți, puși pe câștig imediat!) și-a ieșit din țâțânile „tradiționale", a uitat adesea respectul pentru (ce-o fi aia?) „limba literară națională" și... fiecare gazetăraș (adesea, cu caș la gură; abia îl zărești că e, poate, „studinte" pe la vreo facultate „particoleră" – de n-a „terminat" cumva pe „Ste-Făniță Gheorghiu"!), fiecare „gazetar", deci (ajuns, uneori, și „patron"!), inventează (citez din cartea lui D.N. Uritescu): „*defluirea* minerilor" (p. 15); „*ambasadorizare* sau îmbălsămarea prin *ambasadoriat*" (p. 17); „occidentul știe să *branșeze*" (p. 24); „Ne oprim la un *butic* sau la un *snec* și îi cerem *buticarului* sau *snecarului* o bere..." (*ibid.*, în art. „Inutilitatea litoralului", în ziarul? revista? *Ceaușescul*, iunie 1991, p. 8); „în scopul social *claudicând* – adică șchiopătând" (p. 32; în *Rezistența*); „*lagheriștii* au reușit să înjghebeze o școală" (p. 82; în 22); „*mancurtizarea* este prăsită de cârmacii de astăzi cu osârdie deopotrivă *de (s.n.)* penibilă și iresponsabilă" (p. 94; în, din păcate, *România liberă*, 16 februarie 1991, p.1); „unul din cei doi *relatatori* principali trece microfonul unui fost arbitru" (p. 102); „Cică doi *chițaci* au fost molestați duminică în Piața Universității" (p. 121; art. *Provocări polițienești*, în *Expres*, 8–14 iunie 1990, p. 6).

... și se ajunge – precum se vede fie și numai din aceste câteva exemple – la un *bâlci* de pomină!

Ce „Bâlciul deșertăciunilor"? Ce „Bâlci la Râureni"? Ce bâlci la... Isarlâk? Nu se compară cu *bâlciul lingvistic* al gazetarilor post–revoluționari, care au ajuns atât de repede la „*vesternizare*"! Strașnică „economie de piață" în „creația limbistică"!

Cu precizarea că, totuși, nu toate exemplele sunt „post–decembriste" (avangardismul e un curent nu numai istoric, ci și tipologic) și, în acest sens, le-aș indica celor de la „*Rezistența*" romanul lui Damian Necula de prin 1976–77, într-adevăr de „rezistență anticomunistă", în care cuvântul lor „ceceist" avea o formă mai literară și, parcă, mai plauzibilă: „*Ciceu*" și cu observația că autorul este, câteodată, ori prea „obiectivist" (consemnează adică „fenomenul", dar nu-l și sancționează lingvistic; cel mult, încearcă să-i găsească etimologia), ori prea „subiectiv" (vezi articolul – programatic? oricum, doct, cu trimiteri de la *Golanii* lui Rebreanu, la *Ambasadorul*... lui Al. Paleologu, dar... fără exemple gazetărești! – *Un cuvânt – invectivă: golan?* – p. 65–66), aș spune că placheta lui Dorin N. Uritescu, oricât de sumară, oferă, *in nuce*, un spectacol lingvistic de un grotesc mirobolant.

Sub pana unui scriitor „ingenios", „baroc", „bine temperat", poate ieși un roman don–quijotesc de toată frumusețea – al perioadei post–revoluționare. (Cine știe? poate îl va scrie chiar *Dorin N. Uritescu* – fratele marelui actor de film.)

Fănuș BĂILEȘTEANU

10 mai 1993

[*] *De la chioșcari la vesternizare*, Editura „Humanitas", București, 1993

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DEBUT

COSMIN NICOLAE

Îl publicăm pe acest copil cuprinşi de uimire. Eu, personal, şi-mi asum toată răspunderea şi istoria va fi să mă pedepsească: un copil nu poate avea o asemenea cultură şi un asemenea vocabular. Dacă ne aflăm în faţa unui fenomen real s-ar putea să fim şi victimele unui fals – îmi retrag mâna de pe toate paginile albe. Pentru că eu nu cred, şi asta pentru că n-am avut ocazia în viaţă să întâlnesc un astfel de fenomen, că un copil de 12 ani este în stare să depăşească în limbaj lucid şi matematic ceea ce nici Nichita Stănescu n-ar fi stăpânit cu prea multă măsură la aceeaşi vârstă. Mă consider subiectul unei farse. Să dea Dumnezeu să n-am dreptate.

Fănuş NEAGU

Poezia lui COSMIN NICOLAE contrazice până şi excepţia: ea se află dincolo de orice previzibilitate ori aşteptare, dincolo de ceea ce numim, nedeterminat, *precocitate*; ea frizează de-a dreptul genialitatea. Gândul că prea–tânărul poet (nu a împlinit încă 12 ani!) ar scrie într-o anume exultanţă mimetică, într-o extază re–memoratoare se infirmă subit, fiindcă el face dovada perceperii vii a naturii poeziei, a actului (faptului) conceptual–creator, a unei intuiţii dictate suveran de o energie necunoscută. El e mult prea grav pentru a fi acuzat de dicteu sibilinic. Cosmin Nicolae scrie o poezie în răspăr, antilirică – şi o face cu o poftă şi uşurinţă derutante, dacă nu înfricoşătoare. E o voce poetică de o maturitate neverosimilă.

Refac, după o notiţă ataşată manuscriselor pe care mi le-a dăruit, cele câteva date de recunoaştere a poetului: s-a născut în Buzău, la 30 iulie 1981. Actualmente este elev în clasa a V–a la Şcoala generală nr. 1 din oraşul natal. De remarcat numărul şi valoarea distincţiilor literare primite până acum: Premiul I pentru poezie şi proză la Concursul internaţional de literatură „Pana de aur", Dej – mai 1992; Premiul I la Concursul naţional „Tinere condeie", Bucureşti - iulie 1992; Premiul pentru Poezie la Tabăra de creaţie Dărmăneşti–Bacău – august 1992. A publicat în Suplimentul literar al ziarului „Tineretul liber". Acest chenar defineşte adevăratul debut al *poetului* Cosmin Nicolae într-o publicaţie literară românească.

Gheorghe ISTRATE

ORATORIC VORBIND

Oratoric vorbind, nisipul
E un pământ neolitic
care trece prin urechile acului
când coşi mătase şi ţi-e lumea mai
 dragă,
iar când ţi-e cald, oratoric vorbind,
nisipul răstoarnă ipotezele sărate.

FAIRY–TALE

Între cele două fire
de iarbă stătea
copia
cenuşii unei
păsări.
pasărea s-a
carbonizat acolo
cândva,
Poate acum o secundă,
poate ieri,
poate niciodată,
şi a rămas interzisă
sub cele două fire de iarbă imune la
război
Ce bucurie ingrată
ar fi avut cenuşa acelei
mici păsări strălucitoare
să-şi vadă viaţa misterioasă
neverificată de
ştiinţă, ar fi putut
să ridice sunetul apocaliptic
al existenţei cu
câteva infime miliarde
de octave.

OMUL ORB

Lumina. O poţi pipăi.
E atât de aproape
încât o poţi simţi cu timpul tău
 imemorial;
dar n-o poţi vedea.
Ai o mască ascunsă pe faţa
ta îmbătrânită.
Miezul ochilor unui măr evadează
în epiderma gândului.

Iar dacă stai să te gândeşti,
viaţa nu are nimic în comun cu nişte
 ochelari fumurii.

INTERZIS

Singurătatea schimbă
 ideea de libertate.
 înăuntrul zidurilor
 se pregăteşte o revoluţie spontană,
se împart sticluţe cu sânge sintetic,
 se decupează steme, se scriu lozinci,
 ziarele cu ştiri din războiul civil
sunt deja tipărite, se scriu stenograme
 pentru procesele călăilor, se fac cimitire,
se încarcă arme, se aleg morţii,
Începe! E bine! Se moare! Se judecă!
Se revarsă şuvoiul de libertate!
Însă când *ei* vor să schimbe ceva,
Se strigă: „Huo, Interzis"!
 Şi se refac zidurile.

DRUMUL al III-lea

— Salut! zice Soldăţoiul I
— Salut! zice Soldăţoiul II
— De unde vii?
— De unde vii?
— De la Stephan–A–Kerrt!
— De la Austerherd!
— Eu plec!
— Şi eu plec!
 O rafală îi culcă la pământ,
 Soldăţoiul III apucă Drumul al III-lea.

Sakuntala - email

ARTHUR RIMBAUD „INTEGRALA POETICĂ"

Aniversarea centenarului morţii lui Jean Nicolas Arthur Rimbaud a prilejuit Editurii Eminescu publicarea unui volum de excepţie din ciclul celor dedicate poeziei moderne: Arthur Rimbaud „Integrala poetică"[*] în traducerea regretatului Petre Solomon. După publicarea în 1968 a ediţiei intitulate „Scrieri alese" la Editura pentru Literatură Universală în colaborare cu N. Argintescu–Amza, Petre Solomon a pus la dispoziţia publicului român, un volum ce permite reconstituirea unei biografii aparţinând adolescentului de geniu.

Pentru Rimbaud, adolescenţa a rămas măsura întregii sale vieţi, care i-a adus pe tărâmul poeziei gloria, datorată efervescenţei şi elanului intelectual, iar în plan existenţial decăderea din cauza incapacităţii de a depăşi din punct de vedere afectiv acest moment al „Şederii în iad", al orgoliului, al „Iluminărilor" şi al vedetismului. Toate răzvrătirile micului şcolar care se ştia premiat pentru poeziile în latină, ce păstra „în sânul" său „tânăr şi năzuinţe mai înalte" („Visul şcolarului") au însemnat în plan uman profilarea destinului tipic al geniului pe pământ „incapabil de a fi fericit şi de a ferici pe cineva", iar în plan artistic afirmarea unor teme poetice care prin şocul expresiei vor avea darul de a structura încă multă vreme sensibilitatea poeziei moderne universale.

Frustrarea afectivă a dat naştere misoginului, incapacitatea propriei dominări temperamentale răzvrătitului şi inadaptabilului, necunoaşterea dimensiunii propriului orgoliu învinsului. Dar ceea ce a reuşit Rimbaud este tocmai sublimarea acestor stări contradictorii tipic adolescentine pe tărâmul poeziei, fapt ce conferă echilibru existenţei sale „dramatice şi fulgurante" (Jean Cocteau).

În istoria literaturii universale, mitul adolescentului poet fascinează de multă vreme prin contrastul aparent dintre tinereţea fizică şi maturitatea intelectuală. Au existat critici care au încercat o tratare bibliografică a acestui mit al vârstei, al supremei cunoaşteri, al momentului de maxim intelectual după care a urmat „şederea în iad". Explicaţia destinului „Velierului beat" („Le bateau ivre"), în fond o autobiografie poetică, este astăzi bine cunoscută, căci s-a vorbit adesea despre tema cunoaşterii şi a autocunoaşterii în contextul metaforei totale a textului. Astfel ultima strofă a poemului este o reactualizare a mitului cunoaşterii totale şi a urmărilor nefaste ale acestei cunoaşteri în termenii sensibilităţii moderne:

„O, nu mai pot să lunec prin
vraja voastră, valuri
Menite cărăuşii bumbacului să
fiţi!
Nici să înfrunt trufia drapelelor,
pe maluri,
Nici să plutesc sub ochii
pontoanelor, cumpliţi!"

Într-o pagină către Paul Demeny cunoscută sub numele de scrisoare a poetului vizionar şi datată 15 mai 1871, adolescentul de 17 ani preocupat de felul în care un om poate deveni poet, scria: „Eu zic că a fi vizionar înseamnă a te face remarcat." Acest lucru care i-a reuşit pe tărâmul literelor îl va face nefericit pe plan uman, căci succesul şi gloria atinsese prea uşor şi prea devreme îl vor determina să îşi caute alte preocupări pentru care nu avea aceeaşi aplecare. Celebrul sonet „Vocalele", scris pe la începutul anului 1872 şi publicat în 1883, care a suscitat diverse şi multiple interpretări „magico–alchimisto–kabbalisto–spiritualisto–psihopatologico–erotico–omegaico–structuraliste" după expresia celebrului critic francez René Étiemble–autorul celor trei volume ale studiului intitulat „Mitul lui Rimbaud" – l-a transformat pe inteligentul dar afectiv imaturul adolescent într-o vedetă. Celebra caricatură a lui Rimbaud de Charles Decaux pentru acest poem păstrată la Paris în Museé Carnavalet este o mărturie în acest sens:

„A negru, E alb, I roşu, U verde, O de-azur,
Latentele obârşii vi le voi spune–odată."

Prietenia cu Verlaine l-a stimulat din punct de vedere intelectual, dar l-a ucis afectiv. Renunţarea la literatură, la numai douăzeci de ani, şi mărturisirea pe care i-o face într-o scrisoare prietenului său, Delahaye, cinci ani mai târziu, când acesta îl întrebase dacă mai scrie şi căruia îi răspunsese: „Je ne pense plus à ça." sunt o mărturie a dramei unui personaj conştient că îşi scrisese deja „ultimele versuri".

Paginile de proză sau versurile „Dezmăţate" interpretate adeseori numai din punct de vedere al corespondenţei cu faptele şi întâmplările reale, ce posedă o simbolistică voit şocantă prin limbajul presărat uneori cu diverse cruditãţi verbale sunt o mărturie a acestei crize a „şederii în iad" şi a „iluminărilor" care l-au făcut pe adolescent să exclame: „Iubirea trebuie să fie din nou inventată, asta se ştie." („Deliruri"). Conştient că a avut odată „o tinereţe agreabilă, eroică, fabuloasă, numai bună să o treci într-o carte de aur–prea mult noroc!" („Dimineaţa") adolescentul din Ardeni se întreba în povestea iadului său „prin ce eroare şi-a meritat slăbiciunea". Gândul care-l fulgera adesea, „Atunci – o! suflete scump şi sărman, să fie oare pierdută pentru noi veşnicia?", nu va fi în măsură să-l linişteascã, iar renunţarea la poezie la numai douăzeci de ani va fi o mărturie disperată a efortului de a-şi descoperi un alt ideal şi de a fugi de propriul trecut.

„Integrala poetică" a lui Arthur Rimbaud, în traducerea şi posedând prefaţa, tabelul cronologic şi notele lui Petre Solomon propune publicului român o versiune nouă a scrierilor ce aveau să schimbe peisajul liricii universale de la sfârşitul veacului al –XIX–lea şi începutul veacului al –XX–lea. Însoţită de un aparat critic riguros documentat această ediţie Rimbaud propune cititorilor români descifrarea înţelesului unui destin aflat sub semnul maximei „Câtă luciditate atâta dramă."

Luiza MARINESCU

[*] Arthur Rimbaud: *Integrala poetică*, Editura Eminescu, 1992

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Valeriu CRISTEA

Răutatea bine temperată... de altădată

Vârât până peste cap în politică, Nicolae Manolescu își imaginează (sau se preface a-și imagina) că mai poate continua să facă și cronică literară, așa cum a făcut, mai întâi la „Contemporanul", apoi la „România literară", ani de-a rândul, mai bine de un sfert de veac. Într-un chip demn de admirație unic, cel puțin la noi. Desigur, a dat și el Cezarului ce este al Cezarului: „N. Manolescu a dat și el, cum se spune, Cezarului ce este al Cezarului, dar a făcut-o cum nu se poate mai decent. A evitat să scrie despre autori vulnerabili artisticește, dar invulnerabili din alte puncte de vedere. N-a respins veleitatea fortificată pe poziții, însă nici n-a cultivat-o în scopuri lucrative, ca atâția alții. Câteva puncte de sprijin extraliterare se pot, totuși, recunoaște în opțiunile lui. Sigur pare să fie oricum faptul (repetat, deci ușor de verificat) că prețuiește mai mult pe Vasile Nicolescu decât pe Ștefan Augustin Doinaș în poezie și în proză, pe Dumitru Popescu mai mult decât pe Sorin Titel." (Mircea Martin, *Singura critică*, CR, 1986, p. 186). Dar cea mai mare concesie a anticomunismului de plastilină de azi și a privilegiatului fără probleme (când toți aveam probleme) de ieri a fost de a accepta *oblăduirea* PCR prin intermediul unuia din cei mai de încredere oameni ai regimului în cultură. Când Ceaușescu l-a numit pe aces om la „România literară", în 1971, Nicolae Manolescu l-a urmat prompt, preluând apoi fără jenă cronica literară a revistei, ca și cum în redacția ei nu s-ar fi aflat țipenie de critic. Marea personalitate nu putea exista neprotejată. În fine... A crede însă că el mai poate scrie și astăzi cronică literară e o iluzie sau, mai rău, o încercare de a-și înșela publicul. Ca om politic, ca șef de partid etc., Nicolae Manolescu nu mai prezintă – n-are cum – minime garanții de obiectivitate. Închipuiți-vă, în timp ce citiți aceste rânduri, cât de „obiectiv" ar scrie el acum despre mine! Ce-i drept, obiectivitatea nu a reprezentat niciodată punctul său forte. Citez iarăși din studiul *hiperelogios* (iar dacă autorul unui studiu hiperelogios spune totuși ceea ce spune...) al lui Mircea Martin: „Dacă vreun coleg se întâmplă să fie de vârstă apropiată și să se bucure de o reputație concurentă, atunci rezerva înaltă a cronicarului poate fi împinsă uneori până la tăcere. Despre volumul al doilea din *Scriitori români de azi*, de pildă, carte ce reprezintă un salt de netăgăduit în critica lui Eugen Simion și în exegeza literaturii române contemporane, N. Manolescu a evitat să scrie. A scris, e adevărat, despre *Dimineața poeților*, surprinzător de bine, totuși nu fără a-și atrage o promptă punere la punct (cu trimitere la pagină) din partea autorului, pentru mici reproșuri făcute pe nedrept. O altă carte în legătură cu care N. Manolescu a preferat să tacă a fost *Gogol sau fantasticul banalității* de Lucian Raicu, încercare ce nu exprimă numai un critic important, dar reprezintă o etapă în exegeza unui mare scriitor. La alte volume ale lui Raicu cronicarul nostru s-a referit sub eticheta abia mascat diminuată de «critică genuină». Lui Valeriu Cristea, în cronica la *Modestie și orgoliu*, i se contestă eficiența comentariului la zi, cu alte cuvinte, capacitatea de descoperire. (Un articol în replică al acestuia a restabilit adevărul printr-un bilanț elocvent.); „De fapt, nu obiecțiile în sine, ci exterioritatea lor, nu dezacordurile, ci aerul de intangibilă superioritate cu care sunt formulate, deconcertează în maniera lui N. Manolescu de a se raporta la cărțile colegilor săi. Cronicarul nici nu obișnuiește să facă obiecții frontale pentru că acestea, cerându-se justificate mai pe larg, riscă să-l implice prea mult și, în consecință, să însemne o luare în serios a cărții aflate în discuție. Or, tocmai o asemenea luare în serios vrea să evite el în cazul anumitor cărți, mai precis, al anumitor critici. *Bagatelizarea* i se pare a fi atitudinea cea mai potrivită în asemenea cazuri pentru că, pe de o parte, i se pot mai greu contrapune argumente, pe de alta, se provoacă relativ ușor în acest fel o complicitate a publicului." (p.p. 194, 195). Spuneam, și după aceste elocvente citate e cazul s-o repet, că obiectivitatea nu a reprezentat niciodată punctul cel mai tare al lui Nicolae Manolescu. Dar „obiectiv" ca astăzi, el n-a fost, în mod cert, niciodată! Dovadă, incredibilul articol – îți vine să te ciupești citindu-l – pe care a găsit că e posibil să-l „dedice" lui Eugen Simion cu prilejul aniversării a 60 de ani de existență (v. „România literară", nr. 20 a.c.). Trecem peste alegerea momentului, care ține probabil de noua morală civică... Dar și mai *aberant* e textul în sine prin negarea cvasi-totală a activității unuia dintre cei mai importanți critici ai noștri din perioada postbelică. Între ceea ce reprezintă Eugen Simion în literatura română și ceea ce *pretinde* Nicolae Manolescu că reprezintă nu este nici o legătură. E o distanță foarte mare și între ceea ce afirmă acum și ceea ce afirma ieri același critic despre același coleg. Când împlinea 50 de ani Eugen Simion părea să stea cu mult mai bine – și mai sus – în ierarhia valorilor literaturii noastre contemporane, inclusiv din punctul de vedere al lui Nicolae Manolescu. Să fi fost ultimii zece ani (sau ultimii trei?) chiar așa, *catastrofali*, pentru Eugen Simion? Lumea literară nu cunoaște însă catastrofa geologică. Cine a avut valoare în 1983 nu poate fi nul în 1993. Deși, când își bagă coada politica, orice devine – iată – posibil. „Articolele despre aceștia (Mircea Eliade și Mircea Vulcănescu n.n.) sunt inodore și incolore." *Inodor* și *incolor* scrisul lui Eugen Simion? Ce să mai spunem? Poate doar că scrisul actual al lui Nicolae Manolescu e foarte colorat (politic) și deloc inodor din punct de vedere moral. Unde e *răutatea bine temperată* de odinioară a ex-cronicarului nostru, care *doar* minimaliza, marginaliza, înțepa? Bietul om, nu știe nici el ce s-a întâmplat cu ea, a pierdut-o pur și simplu rămânând în brațe cu sora ei mai mare, răutatea goală, indecentă, isterică, *răutatea viscerală*. De când s-a apucat de politicale, Nicolae Manolescu nu se mai poate controla; s-a înrăit și s-a – când scrii trebuie să folosești cuvântul cel mai exact – prostit. Articolul lui „aniversar" din „România literară", care îl compromite grav, constituie o dovadă clară în acest sens. E trist, dar asta e...

Poezia

xxx
apropierea ne sfâșie în bucăți
și îndepărtarea ne taie în doi

apoi în palme își strâng corpul de vise
îmi lasă urme amărui – firide reci

de n-ar fi această putere
peste nimicurile turbulente
aș striga

întoarce-te brusc pe călcâie
iar părul tău despletit să
sfichiuie fața levantină a
nopții
și luna să fie vazută cazând în fântâni

xxx
el vine din spate
intangibil
având și alte cusururi

taie felii din ce-i stă în față
și plăcerea-l devoră până
termină cu ce a fost în față
cândva – ce fi-va în
spate – plătind

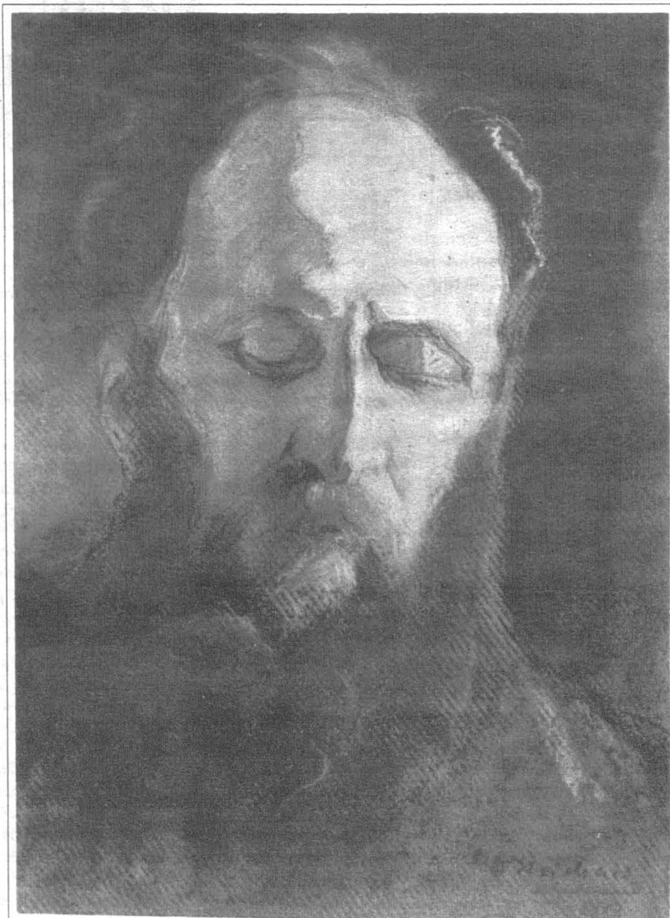
cu-n zâmbet în colțul vederii – și cu
o înflorire abia
în sprâncene

xxx
lasă pe mine
invazia furibundă a cuvintelor – vom
înainta
beneficiind de prioritatea greșelilor
gramaticale

iar victoria va fi de partea noastră
– de-ai noștri puțini vor fi în luptă
căzuți –
biruinți strălucite – ca efect al erorii

și
aclamând în cor v i c t o r i e
virgină
picioare desculțe subțiri clopoței la
glezne – și capul
tăiat de norii în fugă

Alexandru CORDUNEANU

Tzigara Samurcaș – Acuarelă

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Poeme de Radu Boureanu

Metafora albă

Când totul se întunecă
atunci când cerul e negru, acoperit
ca de îngrămădirea unor nori
de materie nebuloasă,
Când astrele fixe par că alunecă
sau duc la încetinirea rotației lor axiale,
când din infinit ajunge melopeiucul sunet de jale
cu cel pământean înfrățit;
dați drumul la porumbei,
la metafora alb fremătătoare,
de acuzată metaforă alb fremătătoare,
dați drumul unui ocean zburător
de milioane, de miliarde
de hulubi ai ideii,
de miliarde de aripi ai inimii tuturor,
dincolo de haite, de urlete,
dincolo de tot ce arde;
aripă lângă aripă la infinit,
în micul infinit,
să se închiege iconografie
albul hulub universal
dintr-o nemărginire într-o nemărginire
a nemărginitului...
Când cerul negru va fi simbolic acoperit,
sensibil umanizat,
printr-o reacție în lanț de alb,
metafora de reintegrare
de miliarde de electroni zboruri
particule vizibile de încremenire
a unui cer sigilat
de imaginea hulubului universal,
metaforă de suflet, idee,
pavăză de dincolo de fire
boltită peste îngândurata omenire

Cu biblic surâs

Am ars în adâncul ființei pentru tot,
pentru tot ce am crezut;
timpul m-a luat, timpul m-a pierdut.
Din cât am primit mai mult mi s-a luat;
cu biblic surâs lăuntric am stat
mă împart între zimbru și cocoșul galic
mă duc către umbră prin veacul metalic.

Odă în manieră veche

Aripi de flăcări ale tinereții
luate de la toate sburătoarele vii
suiți în cercuri cum rotesc ereții
deasupra stării chinuitei Românii.
Zborul să vină din strat de istorie
ieșind prin norii mișcați în canaturi
ca-n vamă grea, de aur, de glorie,
mereu împinsă către oarbele laturi;
și spuneți glasuri ce sună argintul;
vestiți o baladă, urcați un colind;
tristele neguri, zdrențele morții
numai de ramuri uscate se prind.
Întindeți brațele pline de seve
flămândele spații, gesturi tânjind,
freamăt de buze, vânt de pleoape,
vie furtună de sânge fierbând!
Destindeți aripile tinereții
magice sboruri spre zări colilii
să dăm o raită cum rotesc ereții
deasupra încă nu rotundei Românii!
Să nu-și desfășoare spre limita veacului
gravele aripi ale elegiacului.
Poate la norduri se topesc ghețarii,
flotele visului plutesc în suiș
chiar dacă soarele bate pieziș
pe sideralul ocean spre fruntarii;
nu ascultați cum jelesc cucuvele
cântecul mierlei răsună etern,
pruncii din inimi ca în Jules Verne
urcă spre basme în albe nacele.

Fecioara cu pruncul, email

Orașul

Aceste străzi pe unde ai trecut și treci
în vechiul tău oraș desfigurat
îți apar ca niște tunele reci
fără tavane sub soarele-anemiat.

Pașii te duc fără itinerar,
vezi ce-ai văzut prin ani și nu se mai vede,
singur, cu umbra care te precede
către un sfârșit necunoscut, urmărit exasperant,
linear,

Trecătorii, cu chipuri streine
te-ntâmpină cu priviri grele sau anodine
tresari, dar nu, nici nu ți s-a părut,
nu-i nici un obraz amintind de trecut.

Pe asfaltul murdar, urâtul te duce
fără întoarcere în trecut, ideal,
urâtul de azi, etalon național
e tăiat doar de către-o răscruce.

Ruinele prăbușite sub gest
lentilele durerii le învie
album răsfoit în acest
cataclism privit într-o seară târzie

Absurdul petrece atomica trecere;
de ce era nevoie atunci de acel început?
letargica stare, după tot ce-ai văzut, ai știut,
nălucește imagini dintr-o moartă planetă
sub lunară, hieratică secere.

Atâtea gânduri

Atâtea gânduri sterpe se pierd în marea turmă
flămânde în absurdul și în colorul fin
abstracte-n nemateria timpului, în urmă,
cum pe albastre urme de nori nu mai rămân.

Pustiu-nchipuirii e nălucit de umbre
un banc compact de neguri ne înfășoară strâns
când sfâșiate – arată priveliștile sumbre
stări magic răsturnate de îngroziri, de plâns.

Stupiditatea naște mitologii moderne
rânjind printre ruine create-n leat obtuz
un praf de amintire pe ce-a rămas se cerne
și jalea stirpei geme în golul din cobuz.

Să-i punem moț cocoașei, Actropolea gângavă
când totul se destramă din mituri, din valori
să suie o lărgime de dilatări bolnavă
pentru un pas și gestul care clădește-n nori?

O delfică lumină nu ne mai vine unde
calul de fier strivește simbolicul măslin
în leatul XXI hulubul alb se-ascunde
când cască pământeștile boturi de rechin

Oracolul din Delos stă mut, pustiu de gânduri
și lebedele, șapte, nu îi mai dau ocol
cu cântecele moarte, naufragiate scânduri
se-ntorc ca să plutească pe anticul Pactol.

Din șapte corzi de liră apoliniană, smulse,
săgeți moderne-n cuiburi demonice pândesc
sub sbor de negre lebezi cetatea moartă nu se
strămută precum insule Homerice plutesc...

Exegetul

Alesul exeget al stării
între abscons și dovedit
e vraciul care-a prețuit
umbra sau luciul depărtării
coloarea, linia, cuvântul
Topite în retorta lui
spun treapta-naltă care-o sui
simțind adâncul și frământul,
În paranteze când te ține,
nu te îndoi, ci eleat
spun duplexul care-a durat
opere chryselefantine?
Un Phidias n-ai să mai știi
nici în absurd, nici iluzoriu,
nici cei din aur și ivoriu
în spațiul ce-l străbat cei vii.
Minunea e un semn prea rar;
ar fi, din carnea pieritoare
să modeleze-alt om sub soare
și lună, biblicul olar.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CEARTA

Gheorghe a lu' Ceoase luase caii de la iesle. Încălecă să-i ducă la apă. Când să iasă din curte apucă poarta de sus cu mâna și o trase cu putere doar cât să iasă prin ea. Calul simți lovitura porții, se îndoi și-și tremură pielea. Celălalt, se trase înapoi și ieși în urmă.

De sub șopron se auzi vocea lui Nicolae Ceaoase, tată-su.

— Așa, bă, fir-ai să fii, vrai să rupi poarta aia că ai făcut-o tu. Ia uite la el, îl dor picioarele, de coalea până coalea să meargă pe jos ca oamenii. Ăsta și când zici „Hai, mă, la masă!" e în stare să vină călare. Așa, bă?! se adresă el iar lui Gheorghe care era cu spatele la el și n-avea cum să-l vadă că Nicolae pusese mâna pe un băț, așa, de formă și se ndrepta spre Gheorghe.

Când băiatul întoarse capul să vadă ce s-a întâmplat în urmă, Nicolae se orpise în mijlocul bătăturii, ca să fie auzit mai bine.

Pe drum trecea Ilie Cai cu vaca ținând-o de lanț, rugându-se de ea. „Dii, Florica! Hai, Florico!" Deodată omul opri vita „Hooo, Florico!" să vadă ce este. Nicolae continua să strige:

— Ce, bă toți vă făcurăți mari și tari în casa asta?! Începând cu frate-tu Miai?! Vă răsculați în contra mea îîî!... Că așa vreți voi. Eu nu mai sunt nimic. Gata, vă luarăți cașu' de la gură și vă crescură gărgăunii. Bă, ștergeți-vă întâi nasu' și după aia să veniți să-mi spuneți voi mie că sunteți deștepți și că nu mai aveți nevoie de mine. Ca deșteptu' ăla de frate-tu Miai care a plecat la București că-i mai bine acolo. Să vină când mi-oi vedea eu ceafa.

— Cine, mă, nea Nicolae să vină când ți-oi vedea 'mneata ceafa?! se miră Ilie Cai din drum.

— Miai, mă, fiu-miu.

— Păi, de ce?

— Cum de ce, a plecat.

— Unde a plecat?

— La București, mă, deșteptule. Și tu de ce vrei să știi? Oi vrea să pleci și tu.

— Păi dacă-i bine...

— Îi bine îîî! Vezi să nu. Fug câinii cu covrigii în coadă. Așa credeți voi, mă?! O să se-ntoarcă el cu crucile în vine. Și o să zică satu': „Bă, a lu' Ceaoase, ce făcuși bă, te desboierişi a?!..."

Ilie Cai se depărtă văzând că Nicolae se întorsese spre șopron vorbind singur.

Auzi „nu ne potrivim". Nu ne potrivim îî, că noi ăștia d-aici mirosim a pământ. Și ce dacă mirosim a pământ ce-i rău în asta? Unde vezi tu răul în asta! Eu zic că-i bine, repeta Nicolae Ceaoase ca și când ar fi vorbit cu Mihai. Tu ești mai deștept, mai ceva ca mine? Păi, nu ești mă. Nu ești! Să vedem de unde iai tu pâniea, nu d-aici?! Să vedem mănânci tu fiare și piatră? Nu vezi că ești nesocotit. Dacă n-am fi noi aici ce-ați mânca voi acolo? Fir-ar să fie omu' care nu judecă... Uite și la ăsta cum trage de poarta aia!

Când Gheorghe se întoarse cu caii Nicolae se liniștise că îi zicea Lisaveta:

— Ho! Ajunge, mă, Nicolae că te apucași ca o soacră d-aia să meliți că o să plece și ăsta dacă o mai ții așa.

— Să plece?! Ce nu-l las eu?! N-are decât să plece că-s deștepți, seamănă cu tine.

— I-ai săturat, mă?? Mă mir că nu venişi tot călaare! se adresă Nicolae lui Gheorghe care intra pe poartă cu caii de căpăstru.

— I-am! răspunse Gheorghe fără să ia în seamă ultimele vorbe spuse de Nicolae Ceoase, ci doar încreți fruntea și luă înfățișarea unui om preocupat de treburi importante. Scotoci pe după porumbar printre câteva sape și găsi o măciucă cu o măciulie cât un pumn, cu înflorituri. Privi încrustările și dădu din cap. Unele luaseră o înfățișare ciudată, parcă rânjeau la el. O măsură și i se păru că se mai micșorase de anul trecut și până acum, fără să-și dea seama că nu măciuca se micșorase ci el crescuse. Deodată privi spre șopron. Își aduse aminte să-l întrebe pe ta-su ce mai are de făcut, dar șopronul era gol. Plecă spre poartă, o deschise larg ca și când ar fi ieșit o căruță prin ea. Când să pornească pe drum îi veni un gând. Asta era. Uitase să-l strige pe Bălțatu, câinele, să-l ia cu el la magazii. Să-l pună să se-ncaiere cu a lui Palașcă. Strigă de câteva ori ca și când avea să-i dea ceva câinelui.

— Cuțu, cuțu, na Bălțatule. Ai, bă! Ai, bă ce te uiți așa la mine! Ce ai, ești nebun! Io-te al dracului cum se uită și se trage-napoi! Ce-ai, bă? Ai turbat? Du-te dracului dacă nu vrai. Se apropie de poarta lui Geoaică și strigă:

— Băi Marine! Ieși, bă, afarăă!

— Ce-ai, mă, Gheorghe de ce strigi așa! A murit careva?!

— N-a murit, mă. 'Ai la magazii.

— 'Ai că merg, doar să iau lațurile alea.

— 'Ai odată că se duc ăia alde Zavura și-i prind.

Când ajunseră la magazii cei doi se ascunseră. De acolo observară ceva care îi uimiră. Printre porumbeii moțați, jucăuși și rotați văzură că se amestecau câteva curci și gâște. Priviră unul la altul nedumiriți. De jos se sculă în sus o femeie înaltă, osoasă, slabă, arsă de soare și cu fața plină de zbârcituri. Femeia băgă două degete în gură dând la iveală lipsa câtorva dinți lăturalnici, și fluieră lung, bărbătește, de câteva ori să alunge porumbeii și să-i lase păsările să adune boabele din căruțele oamenilor.

— Ia uite la țața Pena Bârzoaică, ce i-a dat prin cap! se miră Marin Geoaică.

— Da, mă! adăugă Gheorghe. Uite-o cum și-a legat basmaua să n-o ardă soarele.

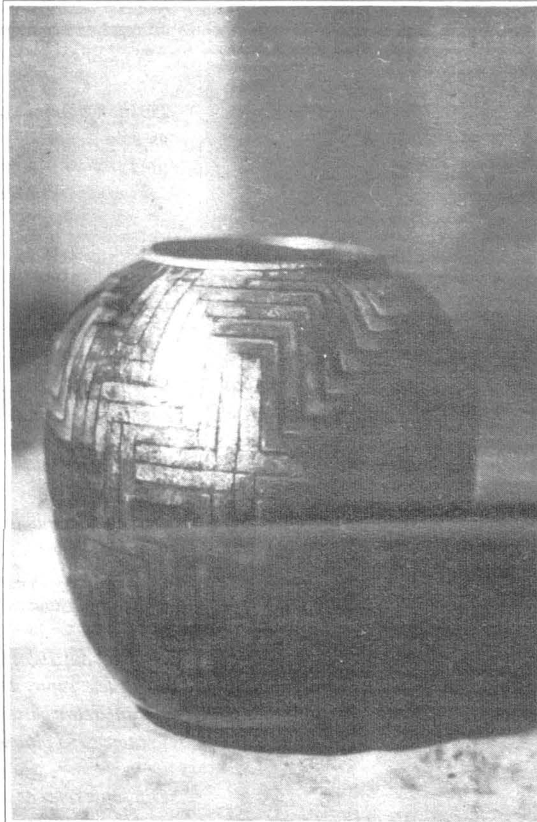
— Ptiu! Zgripțuroaica naibii, făcu Marin, scuipând spre femeia care se rezemase de colțul magaziei și privea mulțumită la păsările ei care ciuguleau grăbite.

Deodată, dinspre sat apăru un om, nea Vasile Scorțea, paznicul cu o pălărie aproape nouă pe cap privind atent spre magazii, ca și când descoperise ceva și nu voia să-i scape. Gândurile i se încurcaseră și-l necăjiseră. Toată viața i se păruse că lumea asta care trece prin poarta lui nu poate exista fără el. Pe el nu-l interesase ce ziceau alții despre el. El voia să fie întrebat de unul și altul.

— Bă, nea Vasile ce mai faci 'meata p-acilea?!

— Uite aşteptam unu' ca tine să mă-ntrebe.

— Au trecut ăia alde Zaverești la deal?

Vas în email

— Au, răspundea el.

În curte ce era să facă?! Rânduia toate până la ziuă și când se lumina ieșea coalea la poartă să vadă lumea asta cum se scurge la câmp, grăbită și ocupată de ceva din cale afară de important. Se pare că fără asta n-ar putea exista. Că rostul lui este acolo, că numai acolo își are viața adevăratul înțeles, în vreme ce satul se golește și rămâne ca o carapace de broască țestoasă, goală. Pe la prânz, însă, se mișcă și-și găsește o preocupare. Teama îi piere. În suflet simte că i se umple un gol care până atunci îi apăsa pieptul...

Acum, plecase la magazii și din urmă îl ajunge o gloabă de cal ce fusese lăsată acasă pentru o anume treabă. Are peiptul bătucit, coama îi atârnă lățoasă într-o parte, iar capul cât un dovleac lunguieț îi atârnă jos de greabăn parcă ar fi dorit să pască aerul pe care îl spinteca cu trupul osos. Când merge pipăie cu picioarele ciolănoase pământul să se asigure că nu calcă în gropi. Pleoapele și le lasă des peste ochi. Din când în când calul simte călcâiele desculțe ale călărețului în rosăturile de ham pe ambele părți ale burții. Nea Vasile Scorțea răsuflă ușurat.

— Bă, ăsta a lu' Goață, unde bă?!

— De ce, mă, nea Vasile? răspunse Nică a lu' Goață, un băiat de vreo cinsprezece ani.

— Uite, așa întreb și io. Mai ești p-acolo, mă?

— Unde, nea Vasile?

— Pă la școlile alea, ori ai legat coada câinelui.

— N-am legat-o, mă, nea Vasile și dacă vrei să știi...

— Ce să știu, mă?

— Am trecut și anul.

— Iotă-te, mă, da deștept te-a făcut mă-ta! Știu io...

— De unde nea Vasile?

— Păi, când te-a dus tată-tu Goață la clasa întâia primară, i-a zis 'vățătorului ăla Stângă: „Dom' 'țător io vreau să fac ceva din copilu' ăsta – copilu' ăsta erai tu. Și 'vățătoru i-a zis: „O să faci nea Costică dacă o avea ceva în cap". „Ce să aibă dom' 'țător! N-are nimic că l-a tăiat mă-sa aseară în cap"... ha, ha, ha, ha, râse Vasile Scorțea.

— Bă, nea Vasile vezi să nu-ți zic una, se mânie Nică a lu' Goață care plecase la oraș să se facă domn.

— Ce, mă, tu-ți parascovenia cui te-a sculat la ora asta, te făcuşi deștept de când ai plecat d-aici?

— Nu, mă, nene, demult...

— De când te-a ouat mă-ta! Stai că te fac io domn!

Scorțea încercă să se apropie de el, dar câteva lovituri de călcâie goale în burta calului care sunau a tobă, în locul unde pielea era roasă de ham, îl făcu pe nea Vasile să se oprească. Nică a lu' Goață se depărtă. Paznicul apucă pe drumul magaziilor. Când ajunse la jumătatea drumului se pomeni cu băiatul înapoi.

— Mă, nea Vasile n-ai găsit o traistă?!

— Am, mă.

— Dă-o-ncoa nea Vasile, că-i a mea, eu am pierdut-o.

— Ia să văd ce-ai în ea.

Vasile Scorțea scoase o înfășurătură. Desfăcu ștergarul și descoperi o mămăligă și o felie albă de brânză. Mămăliga nu apucase să se răcească părea un pepene galben cu o coajă ușor ondulată, subțire și pistruiată, părea o față de fată blondă. Din ea se ridica o șuviță de abur care se pierdea în căldura verii. Omul privi la ele cu lăcomie. Voia să se încredințeze că sunt adevărate, că uite se poate mânca și d-astea când ai. Ochii îi curgeau spre ele și în stomac simți un gol. Le înveli cu grijă, încet și liniștit să nu se sfărâme. Privi la Nică a lui Goață, la început blând și potolit de orice mânie, dar deodată îi dădu borșul în foc:

— Aveți și d-astea, mă!

— Avem de ce să n-avem că... aici se orpi să nu spună un cuvânt rău lui nea Vasile Scorțea până îi va da traista... dar d-aia avem, repetă el.

Scorțea continua să privească traista fără să mai spună o vorbă.

— Mda, zise omul într-un târziu, bine că aveți, că sunteți voi mai ceva, și-i întinse traista.

Nică al lui Goață cum prinse dădu călcâie calului și când se depărtă, strigă:

— Să vii să-ți dăm și matale, mă, nea Vasile!

— Să-mi dați mie, mă?! Tu-vă parascovenia cui v-a fătat dă mazoliți ce v-ați făcut. Ia uită-te la el „să-ți dăm și matale", ești matale cu mine, că acuși zic ceva de alea ale voastre...

Necăjit ajunse la magazii și începu să ușuie păsările care nu-l băgară în seamă.

— Ce ai mă, beleuzule de-mi gonești găinile? Ce zbieri așa! se mânie Pena Bârzoaica.

— Peno! Du-te, fă, acasă, zise omul.

— De ce mă, că vrei tu, că doar nu-s boabele astea de la mă-ta. Nu vezi că tot se prăpădesc p-aici?...

— Fă, gaița dracului...

Bârzoaica se dă pe lângă el și-l apucă de mână. Nici ea nu știa de ce.

— Stai cuminte, Peno, că ne vede careva și cine știe ce zice.

— Ce zice, mă?! Ia uită-te la el, la ce-i stă capu'! Doar n-oi fi crezând că te-am luat de mână cine știe pentru ce. Bă, continuă ea, vezi dă ăia care știi tu ce fac, și nu mai avea tu grijă de găinile mele.

Gheorghe și Marin se apropiaseră, ascunzându-se, să nu fie văzuți.

— Stai tu, țață Bârzoaico, că ți-o fac eu, zise Marin Geoaică, și scoase din buzunar un șir de cârlige mici de undiță legate cu ață.

— Ce-i faci, bă, Geoaică? îl întrebă Gheorghe.

— Stai că ai să vezi. Înfipse câteva boabe de porumb în vârful cârligelor și le aruncă în apropierea păsărilor parcă ar fi dat la pește. Câteva se repeziră lacome, înghițiră boabele cu cârlige și începură să țavnească.

Femeia alergă spre ele și văzu cum le atârnau ațele din gușă. Deodată își puse mâinile în cap și începu să strige:

— Care făcuși mă, asta ducea-te-ar la cimitir să te ducă până mâine...

— Ce-ai pățit fă, Peno? o întrebă Vasile Scorțea apropiindu-se de ea. Ia uită-te, fă, curcile tale fumează: ha, ha, ha, ha. Da fudule sunt, fa, ha, ha, ha, ha!

Femeia nu mai putu răbda râsul lui Vasile Scorțea. Smulse un ostreț de la magazie cu două cuie la un capăt, fluieră de câteva ori și se repezi la Vasile care îi căzuse pălăria jos în vreme ce râdea. Pena învârti de câteva ori stinghia spre el strigând:

— Râzi, mă, 'oțule? Îți pare bine? ai, tu le făcuși asta? și continua să-l amenințe lovind în aer. Omul se ferea depărtându-se de ea și uitând de pălărie. Când Pena se întoarse să vadă ce-i fac păsările, observă pălăria lui Vasile Scorțea cu gura în jos. Curpinsă de mânie, Pena strânse stinghia în mână și începu să lovească în pălărie ciuruind-o, cu înțepăturile cuielor de la ostreț. Apoi plecă acasă.

Pe drum, câteva femei o întrebară compătimitor:

— Ce-au, fă, Peno curcile alea ale tale de le-atârnă ațe din gură?!

— Pă dracu să vă ia pă voi, răspundea ea printre dinți, încet să nu fie auzită de ele.

Când Vasile Scorțea își găsi pălăria, o ridică în sus, o scutură de praf și încercă să o îndrepte. Deodată observă câteva rupturi. Băgă mâna în pălărie și trei degete ieșiră prin fundul pălăriei. Omul rămase uimit: „Mă, a dracului muiere! Îmi prăpădi bunătate de pălărie!" O mai scutură de câteva ori și o puse pe cap. N-avea ce face. În capul gol nu se putea întoarce acasă. Găurile rânjeau spre cer ca și când ar fi fost niște guri de păsări căscate.

Pe drum, oamenii observară pălăria lui Vasile Scorțea și începură să-l întrebe, când unul, când altul:

— Ce are mă, nea Vasile, pălăria aia a matale?! I-ai făcut găuri să ți se răcorească mintea?!...

Omul tăcea fierbând în el mânia ce ar fi trebuit să se reverse asupra femeii și pe care nici el nu știe de ce s-a lăsat atât de moale față de o muiere oricât de a dracului ar fi fost ea. Îl prostise strângerea aia de mână a ei! Crezuse în amenințarea ei! Aș, nici una, nici alta. Uite așa îi venise lui acum îi părea rău că nu fusese el cu adevărat.

De după magazii, grăbiți, apărură Gheorghe al lui Ceoase și Marin Geoaică. Mergeau pe drum ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat...

Dumitru SANDU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Dimineața unui faun

Zăceam încălțat pe canapeaua din sufragerie. Mă învoisem de la slujbă fiindcă trebuia să aștept poștașul. Aveam de primit un mandat poștal de vreo mie de lei, chestie care nu mă încânta cine știe ce. Banii erau, oricum, dați dinainte: căsuța noastră, cuibușor de datorii.

Cel puțin dac-aș fi avut ceva de citit, dar nu mai apucasem de mult să pun mâna pe așa ceva. În disperare de cauză, am scos din raft „Darul lui Humboldt", pe care-l mai citisem de două ori. L-am deschis, plictisit, pe la mijloc, acolo unde cartea se deschidea parcă de la sine din pricina cotorului uzat. Și iată peste ce am nimerit: „Plictiseala era un instrument de constrângere socială. Putere înseamnă puterea de a impune plictiseala, de a comanda staze, de a îmbina aceste staze cu spaima. Adevăratul taedium, profund taedium, este asezonat cu teroare și cu moarte."

Parcă de asta-mi arde mie! Am închis cartea și am apăsat pe butonul televizorului. Cu el am avut noroc. Se transmitea Simfonia a șaptea de Beethoven, dirijată de Karajan. La început, am vrut să-i estompez imaginea ca să rămân doar cu sunetul, așa cum fac întotdeauna când e muzică bună la televizor. Îmi place atât de mult încât, în loc să mă duc la concerte, ascult discuri. E o chestiune de intimitate, muzica. Faptul de a urmări un mutunache care-și fâlfâie pulpanele fracului te împiedică să rămâi singur cu sunetele, lucru care, după mine, ar trebui să fie singura desfătare a unui meloman adevărat.

... Dar cu von Karajan n-a ținut. Felul cum își interpreta rolul de Dumnezeu–Tatăl dirijând lucrările Șantierului Universal „Facerea Lumii" te ținea cu privirile lipite de el. Trecut de prima tinerețe, desigur, dar încă nu bătrân, cu părul complet alb, dar cu gesturi de o energie...

Pe când aveam vreo douăzeci de ani, lucram ca muncitor–în–curs–de–calificare într-un institut de cercetări științifice. Se pare că pe atunci încă nu prea știa nimeni care ne e rolul. Noi, cei patru oameni din laboratorul abia înființat, ne plictiseam de moarte în încăperea goală, căci aparatura cu care urma să lucrăm întârzia să sosească. Așa încât am primit cu o bizară plăcere ordinul de a „ieși la zăpadă". Ninsese fără contenire în ultimele zile, ninsese „gospodărește, cu simț de răspundere", cum zicea unul dintre colegii mei – și, în fața clădirii, nămeții ne ajungeau până la brâu. Am înșfăcat lopata și am început să-mi fac pârtie. Dădeam de zor din lopată, azvârleam zăpada cu atâta râvnă, încât simțeam că mușchii mei exasperați de inactivitate ar fi fost în stare să curețe tot locul, nemailăsându-le nimic de făcut colegilor mei rămași în urmă. La un moment dat, l-am auzit pe șeful nostru, un cercetător științific care arăta chiar ca un cercetător științific (din filme, desigur – la vreo patruzecișicinci de ani, înalt, nițică burtă, ochelari groși și pipă îndesată numai cu „Clan" și „Dunhill", amintire din cele două specializări în Statele Unite, de mirosea laboratorul nostru mai degrabă a iatac de vizir decât a amoniac, cum mirosea restul clădirii) am auzit, așadar, vocea oleacă fonfăită a șefului: „Mă, tu tot așa procedezi și când te...?"

Pe scurt, șefu' voia să știe dacă și în amor dau dovadă de aceeași înflăcărare...

Întrebarea asta îmi venea acum să i-o pun lui Karajan. Pleoapele coborâte când arăta cu bagheta înspre viorile ce atacau fortissimo, buzele strânse cu o încordare străpunsă, parcă, de un pic de umor, expresia figurii detașate în contrast cu febrilitatea mâinilor, toate acestea îmi aduceau în minte întrebarea fostului meu șef de laborator. Și răspunsul era categoric: da, fără îndoială că așa și numai așa se înfățișa marele artist și în împrejurări mai, cum să le zic, lipsite de frac. Expresia lui era una de bun gust, alt cuvânt nu găsesc, da, acesta este, bunul gust pe care părea să-l emane din toți porii, din toate cutele feței pe cale de spiritualizare absolută.

Simțeam cum muzica îmi inundă țesuturile, o energie nouă își făcea loc în mine, alungând plictiseala. Și mi-am amintit de Andreea. Ce-ar fi dacă i-aș face o vizită? N-are telefon, dar acesta a devenit un amănunt lipsit de importanță în relațiile dintre noi. Știam că pot să o caut oricând, neanunțat. E deja patru fără câteva minute, probabil era acasă, Andreea e o ființă singuratică, tăcută, melomană ca și mine, prea puțin amatoare de zarva și aglomerația după-amiezelor petrecute în oraș. Ceea ce, sincer să fiu, din punctul meu de vedere puțin cam egoist, nu poate fi altfel decât perfect. Nu știu dacă ne întâlnisem de zece–cincisprezece ori în anul de când dura cunoștința noastră, întotdeauna în garsoniera ei.

Ah, dar mai era mandatul acela care trebuia să sosească... N-are importanță, mi-am zis, dacă nu vine până mă schimb, am să-l iau mâine de la poștă. E o idioțenie să te grăbești când ai de achitat niște datorii.

Mi-am scotocit buzunarele, mai aveam aproape optzeci de lei, ce se poate face cu banii aceștia? Să iau o sticlă de șampanie, sau să-i duc un buchet de flori? Sigur, trandafirii sunt pasiunea ei, dar șampania, din multe și binecuvântate motive, e mai indicată. În fine, vom vedea la fața locului, în piața de lângă blocul ei.

Am ajuns la fața locului într-un suflet. Iar acolo am dat peste o coadă nu prea mare, de vreo jumătate de oră, am apreciat dintr-o privire.

— Ce se dă? am întrebat-o pe o bătrânică.

— Ficat de pasăre, domnule. De treizecișicinci.

Ficăței de pasăre! De mult nu mai trecuse așa ceva prin frigiderul nostru! Și banii îmi ajungeau pentru două kilograme, adică pentru exact atâta cât putea spera să cumpere un om singur!

Ce era să fac? Am regretat-o o clipă pe Andreea – și mi-am luat locul la rând.

Cel puțin, nevastă-mea avea să fie mulțumită.

Dan PREDESCU

Tăcerea leandrilor aprinși

Cu gândul la muzee, vestigii istorice, câțiva uitasem de natura cu obișnuitele bucurii ale verii și nu ne luasem costumul de baie și ne tocmeam cu negustorii în diferite limbi, numai în grecește nu. Și la ce ne-ar fi folosit: cali mera, cali spera, cali nihta, cum ne întâmpinau hotelierii și le răspundeam la fel?

În apa cristalină, Cora ne aștepta, ca o sirenă, cu fața umbrită de părul negru, ondulat, răvășit ca după somn și se uita cum intram cu plăcere în răcoarea albastră. De cum am văzut privirea tânărului arhitect oprită pe trupul frumos al colegei mele de cameră, am tresărit a presimțire rea. Și cred că nu fusesem singură, dacă seara la masă bătrânul doctor ne explica că după tendoanele de la mâini îți dai seama de vârsta femeii de 40 de ani, dar în cazul Corei se înșelase. Văzuse datele în pașaportul de la șeful grupului, care de teamă să nu rămână vreunul în străinătate, ținea documentele la el.

Departe de fetișcanele în uniformă ce îl așteptau acasă, pe seară, cu servieta pe genunchi, Sabin voia să se apropie de una dintre noi. De ce o alesese pe Cora? Poate că ținuta ei de institutoare ce lăsa impresia că n-ar cădea ușor în ispită? Îl atrăgea o relație fără obligații? Singur la părinți, între rude fără copii, fusese răsfățatul unei familii de intelectuali pretențioși cu viitorul lui.

Din momentul în care, cu zâmbet discret, Cora parcă acceptase privirea lui îndrăzneață, nu știu ce mi-a venit ca să-i povestesc în câteva seri, aluziv și provocator, cum fusese un coleg de clasă îndrăgostit de profesoara de franceză, cu zece ani mai mare. Ea mă asculta atentă și participa la trăirile adolescentine pentru a recepta mai ușor iubirea cea nouă: Cosmin stătea în fața mea și vorbea tot timpul cu prietenul său. Nu înțelegeam aproape nimic și cred că mai mult mimau o conversație zgomotoasă ca să-i atragă atenția celei de la catedră, pe când alți băieți ridicau mâna să-i ceară voie. Așa a început acțiunea misterioasă – un secret al lor aflat de fete mult mai târziu. Fețele lor, voit inexpresive, aproape chinezoide, o enervau, mai ales, că, ea, psihologul, nu descoperea subiectul atâtor discuții și a căzut ușor în capcana de a se ocupa mai mult de ei. Într-o oră chiar și-a ieșit din fire și cum n-o auzisem în 4 ani, i-a poruncit lui Cosmin: „Ieși afară!", dar împotrivirea lui a făcut-o să-și continuie lecția cu lacrimi reținute. De aceea, o vreme nu s-a mai uitat spre rândul nostru ca să nu-l vadă, dar trebuia să ne asculte. Răspunsul lui a fost simplu: „Nu știu". „Îți pun 2! – a răsunat vocea la a doua nesupunere a școlarului ce îi încerca de-a dreptul nervii: „Puneți-mi!"

Ne uitam curioși la mâna care desena încet, cu un calm artificial, nota ca să rămână acolo pentru totdeauna, ca apoi, la temă liberă să ascultăm relatarea, într-o franceză cursivă, a excursiei pe care el o făcuse în Cehoslovacia și să vedem o împăcare cu elevul de 10. Și, totuși, au urmat: 2, 10, 2. Cu teza, în ultima zi de școală i-a încheiat media 8. Astfel, nedreptățit de autoritatea oficială și că trecusem eu pe locul al treilea, înaintea lui, s-a supărat și n-a ieșit în curte pentru fotografii. Din cauza lui lipsesc din acele imagini Dan și Horia care rămăseseră cu el.

La întâlnirea de zece ani, în clasa mai zgomotoasă ca niciodată, a intrat cu zâmbet mirat profesoara. Avea în față oameni în toată firea; cu bărbi, mustăți, început de chelie. Îi păream străini și căuta pe cineva.

— Mă mai cunoașteți, doamnă?

— Cosmin Alexiu.

— Nu, sunt colegul lui de bancă.

— Dar pe mine mă recunoașteți?

Ea a repetat același nume, parcă numai de el își aducea aminte. La strigarea Catalogului, însă, l-am auzit cu toții pe Cosmin cum dădea amănunte din munca lui de la Reactor. În glumă, i s-a strigat: „Secrete profesionale!", ca el, cu voce tremurată, să mai spună ceva despre familie și să se așeze nervos, încruntat. Voise să epateze? Pe noi în nici un caz, poate pe cei 4 profesori în fața cărora redevenisem școlarii de altădată.

În mașina lui Dan s-au continuat confesiunile.

— Erați clasa la care am ținut cel mai mult, cu toate că mă supărau câțiva: a fost singura dată când, în gând, am dorit unui copil să se îmbolnăvească și să lipsească de la școală. Și acesta a fost Alexiu, când refuzase să iasă din clasă.

— Iar el n-a lipsit niciodată pentru că vă iubea – am zis eu. Chiar a insistat să vă chemăm: „Să vină și profesoara aia sexy" și v-a descris. Am știut că la dumneavoastră se referea.

— Cum a putut să spună astfel? Nu purtam scurt, nici decolteuri...

— Ei, a zis așa ca între noi – a intervenit colega de lângă Dan, dacă aș fi știut cât vă iubea, aș fi fost geloasă, pentru că eram prieteni.

— Mă uimiți! s-a înduioșat de asemenea dezvăluiri, femeia la vârsta a doua.

La „Taina mării", masa era așezată ca pentru o întâlnire deosebită, dar și pentru despărțirea de câțiva colegi care plecau în America să se realizeze profesional și de ce nu, să și câștige mai bine. Stăteam la colț lângă profesoara noastră. În părți, scaune libere. L-am văzut pe Cosmin mutându-se de câteva ori până a ajuns lângă mine, pe diagonala cea mai scurtă spre ea. Ca ingineră, atunci îmi dădeam seama de rolul sentimental al unei diagonale. Ca și cum fusese totul regizat, apăruse și Horia în partea cealaltă.

În cele 4 ore, băieții se îmbujoraseră, vorbeau mult, gesticulau. Dan s-a ridicat și a povestit cum dirigintele ne convocase într-o duminică la muncă voluntară, iar luni ceruse unora să explice absentarea de la o activitate obligatorie și cum fusese mândru că născocise pe loc cea mai frmoasă scuză: „Am avut bilet la concert". „Cine a dirijat?" – a întrebat profesorul meloman dornic de o conversație despre artă, dar răspunsul l-a dezamăgit: „Nu știu, că stătea cu spatele". Râdeam toți la amintirea acțiunilor noastre utemiste: sortarea cartofilor la gară, măturatul în parcuri, căratul cărămizilor în șantiere...

În rumoarea generală, Horia s-a uitat cu înțeles la Cosmin și i-a făcut o declarație nepotrivită între bărbați, parcă era titlul unei cărți:

— Ce mult te-am iubit!

— Cred că eu te-am iubit mai mult pe tine! – a răspuns celălalt și s-a lăsat o tăcere, când ea, cu unghiul privirii micșorat, s-a uitat spre imensitatea albastră în care căzuse luna cu tot cerul. Și am urmat-o cu gândul până la Cazionul de altădată când băiatul de lângă mine nu îndrăznise nici să mă prindă de mână pentru că niște copii ai portului, în costumele lor gri–spălăcit de la S.N.C., trecând pe lângă noi, vorbiseră atât de vulgar încât distruseseră tot farmecul serii de iunie.

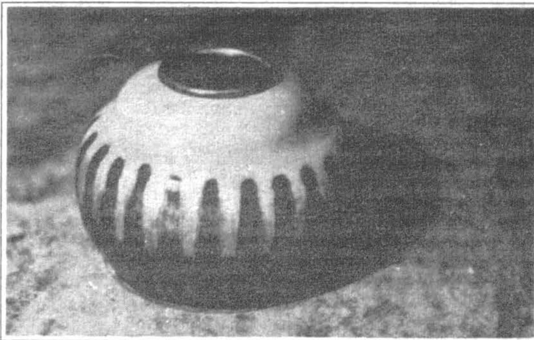
Astfel, cu gândul dus, nici nu observasem că Dan venise vizavi pentru a completa cu episoade noi filmul adolescenței noastre, în care nu eu eram protagonista.

Nu știu ce înțelesese Cora din cele povestite, dar îi era clar că nu pe mine trebuia să mă întrebe ce să facă dacă o plăcea Sabin. Bănuia că o invidiam pentru tot: frumusețe, familie, copil, condiții materiale excelente, meserie ușoară de profesoară. Și era adevărat. Mi-era ciudă că iubirile ca și banii se adună doar la unii și nu eram eu aleasa.

Urcam treptele imensului teatru circular din Epidaur, ca să aud, de sus, când va cădea banul în scena de unde în antichitate se amplifica vocea actorilor. Era o tehnică specială ce dădea o acustică despre care ni se mai vorbise și în Rotonda de la Salonic. Mă uitam după cei doi și vedeam aceeași zbatere vinovată a genelor când își întâlneau privirile. Citisem cândva într-o revistă literară un articol despre tinerețe și iubire. Îmi rămăsese în minte încheierea: „Prieteniile se sfârșesc prin căsătorie sau cu bine". De atunci era poetul amator de poante, de răsturnări de sensuri ca să șocheze.

Oare constatarea lui cu „sfârșesc" era o glumă, ori putea fi valabilă și pentru Cora? Mă gândeam la „cu bine", că de căsătorie nu putea fi vorba. Măcar atunci, în ultima clasă de liceu, mă alesesem cu premiu în locul îndrăgostitului Cosmin, pe când pe malul Egeei mi-era teamă că altul va fi sfârșitul. Și a fost neașteptat de trist... ne-am întors din excursie fără ei.

Filofteia BARBU

Vas în email

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

N. CARTOJAN, NICHIFOR CRAINIC, I. PETROVICI ŞI S. PUŞCARIU ÎN SCRISORI

Sunt patru nume care au contribuit la afirmarea tânărului istoric, critic literar şi folclorist Gh. Vrabie în anii când acesta tipăreşte *Mesianism ardelean* (1937), studiu întâmpinat cu multă plăcere şi bucurie de către S. Puşcariu, *Bârladul cultural* (1938), studiu distins de Academia Română cu Premiul Grigore C. Angelescu şi apreciat de N. Cartojan ca una din acele necesare monografii de care avea nevoie opera de sinteză, în fine, ediţia Emil Gârleanu, *Bucăţi alese* (Craiova, colecţia „Clasicii români comentaţi“), aceasta din urmă lăudată de N. Cartojan, coordonatorul amintitei colecţii, pentru introducerea „interesantă, bogată în informaţii preţioase şi bine scrisă“.

Unul dintre cronicarii literari ai „Gândirii“ din ultimii ei ani de apariţie, Gh. Vrabie – revista îl anunţa pe copertă ca făcând parte din gruparea ei – nu scrie în aceşti ani, cum s-ar crede luând în seamă activitatea sa de mai târziu de folcorist, despre cărţi de etnografie, ci despre cărţi de lingvistică, de literatură, de critică literară, şi în mică măsură despre cărţi din domeniul care-i va deveni predilect spre maturitate: etnografia.

Cronicarul literar Gh. Vrabie nu putea lipsi din sumarul numărului închinat de „Gândirea“ lui Nichifor Crainic, şi de aceea I. Petrovici îi face o invitaţie în acest sens. În numărul festiv, care a cuprins pagini scrise de I. Petrovici, Nicolae Mitropolitul Ardealului, V. Voiculescu, D. Caracostea, Lucian Blaga, I. Pillat, T. Vianu, Ştefan Baciu, S. Puşcariu, D. Stăniloae, V. Papilian, Grigore Popa, Dan Botta ş.a., Gh. Vrabie semnează articolul *Nichifor Crainic şi lirica noastră de azi*, în care opinează că lirica vremii, în speţă cea gândiristă era departe de a se disocia de zăcămintele populare (teza lui E. Lovinescu), că poeziei lui N. Crainic, „poetul tradiţiei şi autohtoniei româneşti“ i se subsumează lirica lui Radu Gyr, N. Crevedia, D. Ciurezu, Zaharia Stancu, Gherghinescu Vania, Ştefan Stănescu, Ştefan Baciu, Vlaicu Bârna ş.a., în fine că poezia lui N. Crainic, autohtonă, tradiţională şi ortodoxă merge „ca întreaga poezie română de azi, către acea conciliere dintre tradţie şi modern“.

Iordan DATCU

Bucureşti V
Enăchiţă Văcărescu 17 bis
15 iunie 1939

Dragă domnule Vrabie,

Am încheiat de citit *Bârladul cultural* al d-tale, pe care l-am găsit plin de date interesante. Îţi mulţumesc pentru delicata atenţiune şi te felicit călduros pentru frumoasa realizare. Ce mult s-ar schimba istoria culturii noastre moderne dacă opera de sinteză ar fi înlesnită de monografii aşa de preţioase ca a d-tale. Dacă ai prilejul să vii prin Bucureşti, mi-ar face multă plăcere să te văd.

Cu bune amintiri şi salutări,
N. Cartojan

Bucureşti,
8 februarie 1941

Dragă domnule Vrabie,

Ai primit desigur de la Editura Scrisul Românesc volumul d-tale cu opera lui Gârleanu. A ieşit destul de frumos, cu introducere interesantă, bogată în informaţii preţioase şi bine scrisă. Îţi mulţumesc şi în numele cititorilor.

Au dat de vreo trei săptămâni dispoziţia să ţi se facă extrasele cerute cu prefaţa. Editura a trimis, după dorinţa dumitale, volume la revistele şi persoanele indicate de d-ta, dar până acum, pe cât ştiu, n-a apărut nici o recenzie. În schimb aflu că volumul e bine primit de cititori.

Ai putea să-mi trimiţi adresa lui Papadima, căruia te rog a-i transmite bunele mele amintiri şi căruia doresc să-i scriu.

Cu călduroase salutări,
N. Cartojan

12 decembrie 1938
Bucureşti

Iubite Domnule Vrabie,

Iartă-mă că nu ţi-am scris până acum. În afară de ocupaţiile obişnuite, un duium de neplăceri mi s-a abătut toamna aceasta.

Cronicile d-tale sunt bine făcute. Cea din numărul de decembrie prea lungă, dar frumos scrisă. Fă-le cât mai condensate.

Despre ce scrii?

Văd că apar cărţi interesante de pedagogie. A lui I.C. Petrescu, a lui I. Nisipeanu. Ar fi bune pentru numărul de februar. Eu le am şi ţi le pot da.

Merge greu cu monografia „Gândirii“? Nu e nimic. Ba e semn bun că lucrarea va ieşi bună.

Nu ştiu când soseşti aici de vacanţă, fiindcă eu vreau să plec din Bucureşti.

În orice caz, în ajunul Anului Nou sunt iarăşi în Capitală.

Să ne vedem cu bine şi cu sănătate,
Nichifor Crainic

28 ianuarie 1939
Bucureşti

Iubite Domnule Vrabie,

Regret că nu ne-am putut vedea de sărbători.

Îţi trimit, adică ţi-am trimis, cartea lui Cartojan, care, din cât am citit, e admirabilă.

Citeşte-o şi scrie despre ea pentru numărul de martie.

Trimite manuscrisul ceva mai devreme. Cartea îţi rămâne.

Despre Kiriţescu nu sunt de părere. L-am invitat pe vremuri să facă o cronică la G. şi m-a refuzat: era obligat moralmente „Adevărului literar“. Eu, din păcate, nu uit asemenea măgării.

Să-l lăsăm, deci, lui Sevastos.

Multă sănătate şi prietenie,
Nichifor Crainic

ACADEMIA ROMÂNĂ
Bucureşti no 2321
Calea Victoriei 125
13 iunie 1939

Stimate Domn,

Avem plăcerea de a vă aduce la cunoştinţă că Academia Română v-a acordat Premiul Grigore C. Angelescu, de 4000 lei, pentru lucrarea D-voastră, *Bârladul cultural*, Buc., 1938.

Vă exprimăm felicitări, în numele Academiei, pentru această distincţiune şi vă invităm a vă prezenta la Casieria Academiei, pentru încasarea premiului.

Primiţi, vă rugăm, Stimate Domn, încredinţarea deosebitei noastre stime.

Secretarul General,
I. Petrovici

Domniei Sale Domnului Gh. Vrabie, Profesor la Liceul „Grigore Ghica Voevod“, Dorohoi

Bucureşti, 11 ianuarie 1940

Stimate Domnule Gh. Vrabie,

În ziua de 22 decembrie 1939, poetul şi gânditorul Nichifor Crainic a împlinit 50 de ani.

Contribuţia pe care a adus-o culturii şi literaturii noastre prin operele şi ideile sale, precum şi prezenţa sa neîntreruptă în centrul marilor preocupări ale vieţii noastre intelectuale, consacră această dată ca un adevărat eveniment pentru cei care s-au împărtăşit din bunurile sale sufleteşti.

De aceea un grup de prieteni şi admiratori au hotărât ca, la popasul celor cincizeci de ani ai lui Nichifor Crainic, să-i aducă prinosul lor sărbătoresc de binemeritată laudă şi gratitudine.

În scopul acesta s-a hotărât scoaterea unui număr festiv al revistei „Gândirea“ pe luna martie a.c. şi o întâlnire amicală la o dată asupra căreia veţi fi anunţat din vreme.

Vă rugăm să binevoiţi a ne răspunde dacă înţelegeţi să luaţi parte la această sărbătorire şi totodată dacă sunteţi dispus să colaboraţi la numărul festiv al „Gândirii“.

De preferinţă, din partea D-voastră am aştepta un studiu privitor la influenţa operei d-lui Crainic în poezia de azi, întrucât alţii se vor ocupa de celelalte laturi ale activităţii sale.

Manuscrisele trebuie să le avem cel mai târziu până la 5 februarie a.c. şi le veţi îndruma în str. Domniţa Anastasia no. 16, la redacţia „Gândirii“.

Orice alte informaţii le veţi cere comitetului, la aceeaşi adresă.

Preşedintele Comitetului de iniţiativă,
I. Petrovici

MUZEUL LIMBEI ROMÂNE
6.II.38
Str. Elisabeta 23
CLUJ

Stimate Domnule Vrabie,

Îţi mulţumesc - şi o fac şi pentru Muzeul Limbii Române – pentru *Mesianism ardelean*. Am citit cartea cu multă plăcere şi m-am bucurat de fapta bună ce o faci înviind cu atâta sinceră şi comunicativă admiraţie figurile celor ce au croit cu entuziasm şi devotament căile pe care vom avea de mers mult timp, fiecare în locul unde a putut fi folositor ţării şi poporului său.

Cu deosebită stimă
Sextil PUŞCARIU

Bibliofilie

Biblioteca Aman din Craiova

Celebritatea familiei Aman se datorează pictorului Theodor Aman (1831 – 1891), dar şi fratelui său Alexandru (1820 – 1885) care a donat oraşului natal Craiova cărţi, tablouri şi obiecte de muzeu prin „Fundaţia culturală Alexandru şi Aristis Aman“. La inaugurarea bibliotecii din 1908, în prezenţa ministrului învăţământului de atunci Spiru Haret, existau în inventare aproximativ 2500 cărţi în greacă, română, franceză şi germană datorate familiei Aman.

Astfel printre cărţile donaţiei vom întâlni pe cele de premiu primite la şcoala primară de elevul Theodor Aman, pe cele ale Pepicăi (Despinei) Aman, mama poetului; pe cele ale lui Alexandru Aman cu ex–libris–ul respectiv sau pe cele moştenite din familie, cărţi româneşti şi străine rare din secolele al XVI–lea şi al XIX–lea. Este demn de amintit seria tipăriturilor elzeviriene existente în aceste colecţii.

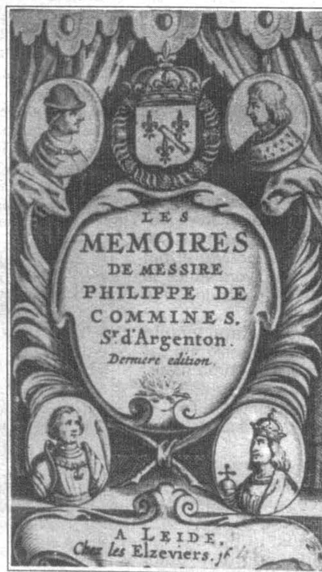
În Olanda, la Leyda, Ludovic Elzevir (1540 – 1617) a înfiinţat pe lângă Universitatea de aici o tipografie, o editură şi librărie. El a fost întemeietorul „dinastiei Elzevir“ (sec.XVI–XVII), o familie ilustră de artişti tipografi şi editori pricepuţi. Fiul său Mathys (1566 – 1621), nepoţii săi Abraham (1592 – 1652) şi Bonaventure (1583 – 1652) i-au continuat opera şi i-au mărit faima. Familia Elzevir a editat mai bine de 2000 de opere şi numeroase documente universitare. Au scos în primul rând opere ale literaturii antice într-o colecţie de o mare frumuseţe şi cu un text fără nici o greşeală de tipar, apoi seria operelor istorice şi politice într-o colecţie vestită „Republicile“ în care au apărut manuale, atlase geografice şi lucrări privind ţările europene, în primul rând. Rare şi valoroase sunt şi ediţiile operelor poeţilor francezi.

Ei realizează ediţii de format mic, fără greşeli tipografice, cu gravuri şi caractere tipografice speciale, cu mărcile tipografice ale familiei: Golistorul şi Minerva.

Dintre ediţiile Elzevir păstrate de Biblioteca „Aman“ din Craiova amintim: *Helvetiorum Respublica*, 1627, (în 24°), ediţia I; *Peter Van Der Kun. De Republica Hsebracorum*, 1632 (în 12°), ediţia a 2–a; *Ubbonis Emmii Respublica Graecorum*, 1632 (în 24°), ediţia I; *Busbecq Omnia quae extant*, 1633 (în 24°), ediţia I; *Les Mémoires de Massire Philippe Commines Sr. D'Argenton*, 1648 (în 12°), Dernière édition; *Bernhard Varenius Geographia generalis*, 1650 (în 12°), ediţia I; *Catullus, Tibulus, Propertius Cum C.Galii Fragmentis que exstant*, 1651 (în 24°), ediţia I; *P.Virgiliu Maro Nunc emendatio*, 1658 (în 24°), ediţia a 2–a; *Lettres familiers de M. De Balzac à M.Chapelain*, 1656 (în 12°), ediţia I.

Dar pe lângă raritatea şi vechimea lor ediţiile elzeviriene existente în Donaţia „Aman“ prezintă însemnări, ex–libris–uri şi alte elemente bibliofile inedite.

Astfel, pe pagina de titlu a volumului *Daniel Heinsius Laus Asini*, 1629 (în 18°), ediţia a 2-a, se află o însemnare în latină „Dorum autoris A.1629“. Cartea *I.Donati Iannottii Florentini Dialogi de Repub.Venetorum* (...), 1631, (în 12°) are pe forzaţ un ex–libris de culoare gri–bleu (30 x 50 mm). Ex–libris–ul reprezintă partea superioară a unei armuri medievale, platoşa şi coiful, într-un chenar liniar, simplu, iar sub el este scris cu cerneală indigo Bonaventure & Abraham Elzevir. Volumul *Euphormionis Lusitani sine Ioannis Barclaii Satyricon*, 1655 (în 12°), ediţia a 3–a are pe forzaţ însemnări în franceză despre viaţa poetului latin modern, Ioan Barclaius (1582 – 1621), de origine scoţiană care a scris: Euphormionis Satyricon (1603),Conspiratio Anglicana (1605) Argenis (1630) lucrări editate şi de casa Elzevir. Însemnările au şi consideraţii critice „Jean Barclay s'etant formé sur le style de Petrone (...) ses vers ne valent pas sa prose, mais la beauté de son esprit n'y eclat pas moins“.

Volumul *Recueil de diverses pièces servant à l'histoire de Henry III Roy de France et de Cologne*, tipărit tot de Elzeviri în 1663, are pe forzaţ însemnări interesante despre autorul cărţii. Pierre de l'Estoile (1456 – 1611) cronicar francez care a consemnat tot ce s-a petrecut sub ochii săi amestecând în aceeaşi lucrare afacerile de familie, evenimentele politice şi anecdotele timpului său. Autorul însemnărilor se dovedeşte un bun cunoscător al literaturii şi istoriei Franţei, dar şi un bibliofil pasionat deoarece citează ediţiile cele mai importante ale operei lui De L'Estoile. Ultima ediţie citată este din 1744, deci însemnările au fost făcute după această dată.

Interesant de amintit este şi lucrarea *Respublica sive Status Regni Polonise, Litvaniae, Prussiae, Livoniae, etc. Diversorum autorum*. *Cum privilegio*, 1642 (în 24°) în care găsim informaţii diverse despre provinciile istorice româneşti la paginile 1–2, 32, 42–43, 50, 54–55, 96, 111–112, 126, 236–238, 248, 373, 393, 408.

O carte adevărată, şi putem spune că Elzevirii au făcut acest lucru, nu moare niciodată. Ea hibernează în timp şi nu depinde decât de noi pentru a o readuce la viaţă.

Gabriela BRAUN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Corneliu BARBORICĂ

LEVIATANUL

Filozoful american William James în lucrarea sa fundamentală, *Pragmatismul,* făcea o distincţie tipologică deosebit de instructivă. De o parte aşeza portretul idealistului, un tip monist, dogmatic, intolerant şi morbid, dorind să schimbe lumea după chipul şi asemănarea sa; de cealaltă parte se situează empiricul, diferit în toate privinţele de celălalt: este tolerant, adept al pluralismului filozofic, ideologic sau politic, acceptând orice experienţă, chiar şi pe cea mistică dacă se dovedeşte folositoare omului. Este *adevărată* orice credinţă bună".

Credem că nu greşim atunci când aşezăm utopiile sub semnul idealismului. Oricât de frumoase şi ademenitoare i-ar fi teoriile, idealistul are însuşirea, de care nu-şi dă seama, de a transforma propriile intenţii în reversul lor; este mai presus de evidenţă că monismul filozofic duce la totalitarism.

Ceea ce se ştie în mod curent despre utopii este că ele exprimă dorinţa autorilor lor de a construi o lume ideală. Este în firea omului să vizese la o viaţă mai fericită, de obicei aceasta însemnând o lume în care avuţia socială să fie împărţită în mod egal. Visul acesta poate fi vulgar, adică pură invidie socială, dar şi înălţime intelectuală, care se va sublima în motivări teoretice. Deşi s-a dovedit nefastă, ideea egalitaristă nu poate fi condamnată pentru că e lipsit de sens să condamni visele, cu atât mai mult cu cât ele vor rămâne etern irealizabile, iar lumea va rămâne etern în mâna celor puternici. Puternic însemnând un individ eficient, fără a fi întotdeauna şi onest, deşi ar trebui să însemne întotdeauna *valoare.*Vilele cu piscină şi înconjurate de parcuri mai mici sau mai mari n-ar trebui să aparţină niciodată persoanelor neonest eficiente, adică lichelelor, cum ştim că se întâmplă adesea, ci acelora ce reprezintă o valoare în planul ştiinţei, tehnicii, artelor sau activităţii social–politice. Dar şi acesta este un vis irealizabil; nu există pădure fără uscături. Lumea este aşa cum este, şi bună, şi rea; ideală, se pare, nu va fi niciodată. Visul egalitarist, urmărind înlăturarea neajunsurilor din societate, va rămâne un vis frumos, agreabil, care nu se ştie dacă va ajunge vreodată să prindă viaţă; mai degrabă nu va ajunge. De altfel, chestiunea este şi o problemă de relaţie: este evident că suprafaţa terestră n-ar fi suficientă ca să asigure fiecărui locuitor al planetei câte o vilă cu piscină şi grădină. Există mari îndoieli şi în ce priveşte asigurarea alimentaţiei pentru o populaţie în perpetuă creştere. Malthus avea dreptate.

Tentative sau măcar proiecte de îndreptare a societăţii au fost numeroase de-a lungul istoriei. Să ne referim mai întâi la idealismul creştin care de două mii de ani se străduieşte să facă ordine în lume, folosind, după cum era cazul, când predica, când biciul; fără succes. Infernul făgăduit bogaţilor în pilda cu cămila şi urechile acului n-a avut nici un efect asupra acestora, iar săracii s-au ales doar cu promisiunea unei vieţi paradisiace după moarte. Mai mult chiar, însăşi reprezentanţii de frunte ai bisericii s-au dedat plăcerilor lumeşti şi s-au înfruptat din plin din cornul abundenţei, totodată arătându-se necruţători faţă de cei ce îndrăzneau să le arate că altele au fost idealurile primare ale religiei creştine. Thomas Morus are în vedere tocmai această intoleranţă atunci când pune pe interlocutorul său în situaţia de a-i povesti despre religia locuitorilor de pe insula Utopia. „Locuitorii insulei care nu îmbrăţişează credinţa creştină nu se împotrivesc prin ameninţări la răspândirea ei şi nu prigonesc pe noii creştini. Numai unul dintre aceştia, din ceata noastră a fost arestat chiar sub ochii mei. Botezat de curând, el propovăduia noua credinţa, deşi îl sfătuisem să nu facă acest lucru, (...) Târât de patimă, se înfierbântase într-atâta că nu se mulţumea să slăvească religia creştină, ridicând-o deasupra tuturor celorlalte, dar se apucase să le afurisească pe toate acestea, numindu-le păgâne şi strigând că închinătorii lor sunt nişte nelegiuiţi şi blestemaţi, vrednici de osânda veşnică a flăcărilor iadului. Acest neofit fu prins şi arestat, dar nu pentru vina că ar fi ocărât credinţa celorlalţi, ci pentru că stârnise zarvă în popor". Nici opozanţii bisericii oficiale nu erau totdeauna mai toleranţi şi mai puţin fanatici. Este cunoscut cazul lui Savonarola, cel care credea că vindecă biserica de rele distrugând opere de artă. Husiţii cehi radicali refuză practicile bisericii oficiale, cea condusă de episcopi şi papă, proclamă egalitatea între oameni, dispariţia proprietăţii private şi necesitatea luptei armate pentru apărarea şi răspândirea concepţiilor lor. Petr Chelćicky respinge violenţa, atrăgând atenţia asupra poruncii din Decalog, „Să nu ucizi!", deşi în toate celelalte privinţe era un vehement plebeu husit care împărtăşea convingerea inutilităţii culturii şi instruirii în societate; singura lectură recunoscută de el ca educativă era *Evanghelia.*

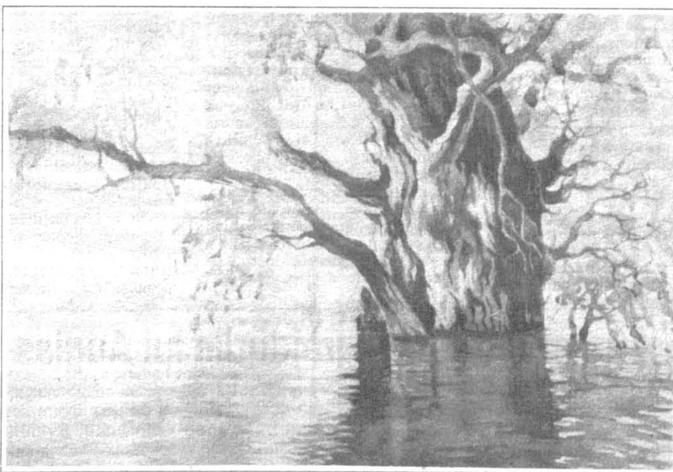
Astăzi biserica este alta. A renunţat la ambiţiile lumeşti şi îşi concentrează atenţia asupra educaţiei morale a indivizilor. Etica este acum vocaţia ei fundamentală, din nefericire într-o lume în care avuţia socială a rămas tot inechitabil împărţită, iar finalitatea refacerii morale prin propovăduirea iubirii şi înfrăţirii între oameni rămâne şi ea nesigură.

Comunismul a promis o societate a egalităţii şi belşugului în care oricine are vreo nevoie întinde mâna şi ia ce-i pofteşte inima. O societate, deci, fără fenomene parazitare şi unde toată lumea este obligată să muncească, căci „cine nu munceşte nu mănâncă". Încercând să o realizeze a ieşit ceva monstruos, o dictatură care a îmbrăcat adesea şi forme sângeroase. Şi măcar de s-ar fi împlinit visul egalitarist: bogaţii n-au dispărut, ci prosperau în vârful piramidei sociale. Ce-i drept nu mai erau nici atât de mulţi (dacă excludem pungaşii de rând şi elementele corupte din aparatul birocratic) şi nici atât de bogaţi ca în capitalism, dar discrepanţe sociale s-au menţinut tot timpul. Teroarea poliţienească, intoleranţa, fanatismul ideologic monist, înclinaţia spre uniformizarea valorilor şi nonvalorilor, mediocritatea şi chiar prostia ajunse factori de decizie estompau până şi aceste minime diferenţe.

Termenul „utopie" a dobândit în timp un alt sens decât cel pe care îl avea la Thomas Morus, cel care îl inventase, însemnând nu numai o lume care nu se află nicăieri, ci şi un proiect social irealizabil. Acesta este sensul care se dă astăzi în mod curent cuvântului „utopie".

S-au formulat în cursul veacurilor şi doctrine care ar fi putut aduce numai bine omenirii, dacă... ar fi realizabile. Făcând abstracţie de un eventual cataclism cosmic ce ar aneantiza viaţa pe pământ, s-ar putea ca *pansofia,* susţinută de cehul Ján Amos Komensky (Comenius) şi de îndemnurile la o cât mai largă asimilare a culturii ale unui întreg şir de învăţaţi, de Erasmus şi Bacon, iar apoi, mai ales în secolul al XVIII-lea, de enciclopedişti, să facă ordine între oameni. Pacea şi dreptatea socială ar putea fi realizate prin creşterea nivelului de pregătire intelectuală a tuturor membrilor societăţii. Probabil. Dar atunci ar fi necesar, cum sugerează Karel Čapek în piesa *R.U.R.,* să li se extirpe oamenilor afectele, sufletul, eventual imaginaţia ca în romanul *Noi* de M. Zamiatin. Sau, mai grav, ar trebui să se aplice eugenia spartană, idee însuşită şi de Platon, pentru a curăţa societatea de cretini congenitali, debili mintali, criminali şi hoţi, sau toate aceste elemente umane sociale să fie transformate în robi – aşa cum recomanda Thomas Morus în *Utopia.* Transformarea oamenilor în roboţi şi eugenia sunt, şi ele, o imposibilitate, o utopie. Probabil. Pentru că cine ştie ce ne rezervă viitorul. Realizarea încă din deceniile trecute a unor homunculi în eprubetă demonstrează că orice este posibil, fără să avem siguranţa că va fi în bine sau în rău. Ingineria genetică aduce la ordinea zilei imprevizibilul.

Stări de spirit contradictorii zbuciumă în zilele noastre sufletele oamenilor de pe întreaga planetă. Pentru cei săraci din ţările sărace visul cel mai frumos este comunismul cel mai radical cu putinţă (maoismul). Dar nici în ţările avansate visul comunist n-a dispărut cu totul. Sunt oameni care aderă spontan la un vis ce li se pare frumos, fără să-şi dea seama că în realitate nu poate să fie aşa de frumos ca în închipuirea lor. Pe de altă parte, o seamă întreagă de oameni din fostele ţări socialiste îşi imaginează societatea capitalistă ca pe un ideal de perfecţiune. Marea majoritate a acestora este atrasă de mirajul unor câştiguri fabuloase, fără să se gândească şi la eventualitatea de a ajunge să ducă un trai modest sau chiar submediocru. Cine a spus că societatea capitalistă reprezintă perfecţiunea ca organizare economică şi socială? Poate doar vreun iresponsabil.

Acuarelă

Cădere liberă

Un pas moale ca o petală de trandafir în cădere liberă.
O uşoară plutire în spaţiu ca un fum albăstrui.
Caut vântul şi nu-l mai găsesc. Mă-mpotrivesc în zadar.
E sigur c-a adormit în cuibul de rândunică
de la streaşina casei. Nu-mi pot imagina mersul
fără stavila furibundă a curenţilor de aer.
Am uitat cum trebuie să arate o clipă de pace.
Păstrez la şold o secure de os.
Chipul tău din mine mă-ndeamnă să intru-n ogradă.
Să fie acesta capătul călătoriei mele?
Nu-nţeleg cum de nu pot intra,
când tocmai am străbătut Argolida într-o singură zi?
Căutând portiţa, nu găsesc decât o necropolă circulară.
Trecut-ai tu de curând? Cerule, ia zidul de aici!

Stefani PETROFF

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TEATRU

ANDREI ŞERBAN – 50

Pururi tânăr, cu ochii 'nălţaţi la steaua teatrului

Până la această clipă aniversară, de care suntem avertizaţi, iată, că un mare regizor a împlinit o jumătate de veac, nu mi-am pus niciodată problema câţi ani are Andrei Şerban. Ca toţi creatorii de valoare, el se situa pentru mine în afara a ceea ce se înţelege prin vârstă calendaristică. De trei decenii, un tânăr blond, pururi cu ochii nălţaţi la steaua teatrului, inteligent, fermecător, de o uimire în gesturi şi cuvinte proprie celor dăruiţi cu geniu, a intrat în legendă, numele şi vârsta lui identificându-se cu numele şi vârsta teatrului, asupra lor răsfrângându-se însăşi aura magică a teatrului. Poate şi faptul că a părăsit ţara de timpuriu, când abia a început să fie cunoscut şi preţuit, puţină lume ştiindu-l, totuşi, după vorbă, după chip (eu unul după revoluţie l-am văzut prima oară), a făcut din el un mit, un creator de faimă, o personalitate de anvergură a momentului teatral universal. Din când în când primeam veşti că ar fi elevul preferat al lui Peter Brook, că a obţinut un adevărat triumf cu cutare sau cutare spectacol, că cei mai importanţi critici au scris despre el cu entuziasm.

Paradoxal, chiar dacă până în 1990 nu am văzut nici o reprezentaţie regizată de Andrei Şerban, când eu mi-am început activitatea de critic teatral, el fiind deja plecat, la spectacolele sale şi la arta sa în general,nu o dată am făcut referiri de-a lungul anilor. Câteodată mi-au fost cenzurate, câteodată nu. Când am scris, de exemplu, despre primul spectacol al lui Manea cu *Medeea*, acum vreo doisprezece ani, am fost ispitit de unele comparaţii, în special în ceea ce priveşte atitudinea faţă de tragic, cu celebrul spectacol realizat cu trupa „La Mama" din New York. Când am văzut minunea cu ochii, adică *Trilogia antică* jucată la Bucureşti, deci şi *Medeea*, am constatat că disocierile din vechea cronică nu au fost defel hazardate. Aceasta probabil pentru că pe lângă informaţiile pe care le aveam din lecturi despre spectacolul lui Andrei Şerban, doar oamenii de teatru de pe mapamond şi l-au însuşit şi comentat ca pe un eveniment, chiar Manea mi l-a povestit în detalii, uneori înfierbântându-se până la extaz, încât îmi venea greu să cred că nici el nu l-a văzut. Îmi era limpede că nutreşte pentru colegul său de Institut o admiraţie teribilă. Îi recunoştea, cu luciditate, fără să se simtă complexat, neîndreptăţit, talentul şi şansa. Deşi destinul lui Manea se va dovedi, de la an la an, tot mai vitreg, o boală incurabilă devorându-i marele talent, la neobişnuita intensitate la care trăia actul teatral, el era capabil să-mi vorbească zile şi nopţi în şir despre Andrei Şerban, *Trilogia antică* stârnindu-i realmente harul de a fabula. Ascultându-l aproape nu-mi dădeam seama dacă spectacolul pe care mi-l relatează nu e unul din spectacolele sale imaginare.

Fără să văd, aşadar, *Trilogia antică*, dar citind tot ceea ce mi-a căzut în mână despre ea, beneficiind în plus şi de versiunea–Manea, dar îndeosebi lăsându-mi imaginaţia să lucreze, căci şi mie mi-a provocat-o puternic, înţelegând că Andrei Şerban, în urma unor extraordinare revelaţii şi a unui travaliu enorm, a reuşit să ridice trăirea estetică a teatrului la punctul cel mai înalt pe care l-a atins vreodată, mi-am permis să scriu despre ea apreciind că-mi este deopotrivă de familiară, atât ca imagine, cât şi ca miza teoretică. Am situat-o, fără ezitare, între spectacolele care m-au impresionat cel mai mult, considerând-o o experienţă teatrală fundamentală a secolului (şi la data aceea avusesem norocul să văd spectacole de Strehler, Brook, Kantor etc.), în care se ilustrează nu numai un proces de re-aşezare a teatrului în misterul originar, ci şi unul de re-aşezare a fiinţei umane, mereu răvăşită şi torturată, mereu în nevoie de confruntare cu sine şi de purificare, în misterul originar al teatrului. Scriam atunci că în voinţa Medeei, ajungându-se la o stupefiantă ieşire din raţional, Andrei Şerban mă face să-mi închipui un rug imens ale cărui flăcări mistuie teatrul pentru a descoperi spectatorilor esenţa teatrului. Actul teatral, renunţând să comunice cu publicul la nivelul semantic al textului, câştigă o forţă brutală. Nivelul lingvistic al operei literare îşi pierde, astfel, valoarea de comunicare, regizorul îl transformă în limbaj teatral nonverbal, în energie teatrală, în magie teatrală. Conţinutul încetează de a mai fi receptat, chiar şi de către cei ce sunt iniţiaţi în greaca veche şi latină, prin cuvânt.

Experiment teatral unic, monumental, irepetabil, *Trilogia antică* îşi asumă teatrul ca obiect de spectacol total. În cartea sa, *Istoria şi Memoria Originilor*, criticul George Banu, ocupându-se de teatrul anilor şaizeci, e de părere că au existat două forme de teatru care s-au opus una alteia, un teatru al Istoriei şi un teatru al Memoriei Originilor. În *Trilogie* istoria, atâta cât e, este inclusă în Memorie, iar experienţa trăită, uneori ambiguu, dacă nu şi confuz, este restituită, la rândul ei, Memoriei. Deşi actul teatral se revendică, programatic, din întoarcerea la origini, timpul Istoriei şi timpul Memoriei coexistă, unul nu-l exclude pe celălalt. În spectacolul lui Andrei Şerban, Istoria şi Memoria Originilor nu se găsesc în opoziţie, ci fuzionează, asigurând în felul acesta coerenţa metaforei scenice. Fuziunea nu se realizează, altfel spus, numai între două dimensiuni temporale, una a Istoriei şi alta a Memoriei, ci între două nuclee de energie pe care acestea le conţin.

Rezultatul e un spectacol de structură mitică. Dar mitul e şi el Istorie şi Memorie. De aceea, opoziţiile dintre cele două tipuri de teatru, în cazul unor mari regizori, încetează de a mai opera şi se convertesc în surse inepuizabile de înnoire. Andrei Şerban vine cu *Trilogia* în întâmpinarea nevoii de teatru din interiorul teatrului. De aici şi extinderea fenomenului de chatarsis la trei niveluri: al spectatorului (în sens existenţial şi moral), al actorului (în sensul revitalizării interioare şi eliberării de rutină) şi al teatrului (în sensul reformulării artei spectacolului ca semnificaţie, ca mod de acţiune şi mijloace de expresie). De asemenea, nu trebuie excluşi dintre beneficiarii chatarsisului nici criticii. *Trilogia antică* e purificatoare şi pentru ei, obligându-i să mediteze serios la eficienţa şi motivaţiile demersului ce-l întreprind, ştiut fiind că un critic mortal e catastrofal pentru teatru.

Tema teatrului ca obiect de spectacol, din altă perspectivă decât în *Trilogie*, îl preocupă pe Andrei Şerban şi în *Cine are nevoie de teatru?*, *Noaptea regilor* şi *Livada cu vişini*. Dacă în *Trilogie* teatrul constituie o formă de manifestare existenţială, o formă de viaţă, tensiunea şi miracolul punând puternic stăpânire pe spectator, anulându-i condiţia de „privitor ca la teatru", în *Cine are nevoie de teatru?*, în schimb, convenţia apare riguros punctată, teatrul redevine teatru, adică spectacolul, având ca obiect, nedisimulat, chiar procesul de creaţie, spectatorul încearcă senzaţia că participă la un ritual de iniţiere în arta teatrului. Convenţia e repusă în drepturi şi în *Noaptea regilor*. Regizorul aici se parcurge drumul redescoperirii spectacolului, a trucului teatral. Sigur, cu graţie, dar şi o anume gratuitate, cu spirit, ironic, cu detaşare, dar şi cu o mare plăcere a jocului. În *Livada cu vişini* în schimb, discursul regizoral are din nou o desfăşurare de ceremonial. Încărcătura tensională nu mai produce însă chatarsis. Imaginea scenică e postchatartică. Personajele se mişcă într-un spaţiu luminat de o lumină filtrată parcă prin staniol, fiind limpede că e un spaţiu teatral, poate şi uşor decorativ. *Livada cu vişini*, ca loc al acţiunii, apare ca o reprezentare imaterială, situându-se mai aproape de utopie, de vis, decât de real. Pe scenă nu se prefigurează imaginea livezii, ci iluzia livezii. Comicul rezultă dintr-o inadecvare existentă între imagine şi dramă. Deisgur, e un comic rafinat, supralicitat cu o voluptate păcătoasă în unele momente–cheie. Andrei Şerban echivalează plastic „râsu–plânsu" metaforic vorbind, insistând pe contrastul, voit operatistic, dintre albul dinţilor de porţelan şi lacrima de funingine din nişte ochi albaştri–verzui, nefiind străin de o perfidă cruzime în căutarea de efecte şi teme ce aparţin în egală măsură sensibilităţii şi minţii.

Eugen Ionescu îi defineşte, cred, exact teatrul atunci când afirmă că Andrei Şerban „restituie realităţii o realitate şi o semnificaţie şi mai mari". Nu încape îndoială, procedând astfel, regizorul se proiectează pe sine în lumea mitului, devenind pentru scena mondială o personalitate sacră. La cincizeci de ani e un clasic al teatrului secolului în care trăim. Nu-l cunosc nici astăzi personal. Pot spune că e singurul regizor român căruia nu i-am strâns niciodată mâna. Ceea ce nu mă împiedică să declar că fac parte dintre admiratorii lui sinceri, spre a nu zice fanatici. Fiecare spectacol al său mi se relevă ca o etapă către altceva. Fără Andrei Şerban teatrul lumii contemporane ar fi de neconceput, cu Andrei Şerban teatrul românesc e chiar teatrul lumii. Cine nu înţelege acest lucru nu minimalizează valoarea unui mare regizor, căci Andrei Şerban e, cu voia sau fără voia noastră, Andrei Şerban, ci şansa de a fi universal a teatrului românesc. Dând Cezarului ce-i al Cezarului, să ne plecăm în faţa artistului la cincizeci de ani şi să-i mărturisim iubirea şi preţuirea ce-i purtăm. La mulţi ani, domnule Andrei Şerban! În rest, cine ştie, poate într-o bună zi voi avea bucuria de a vă strânge mâna.

Ion COCORA

Andrei Şerban şi grajdurile lui Augias

Până în '90, Teatrul Naţional, treptat–treptat, ajunsese una dintre cele mai bătrânicioase şi plăpânde instituţii teatrale din ţară. Un repertoriu burduşit de inepţii, o trupă în care, pe lângă o mână de vedete incontestabile, dormitau nestingheriţi numeroşi indivizi despre care nimeni nu va şti c-au ocupat nişte posturi de actori, decât familia şi, poate, vecinii de bloc şi mai ales, totala aversiune faţă de regizorii tineri, au dus încet şi sigur la mumificarea primei scene a ţării. Când Ceauşescu şi-a luat zborul, iar împărţeala puterii a demarat, cu patimă, în ceea ce priveşte Teatrul Naţional, s-a petrecut un paradox. Ministrul, de atunci, Andrei Pleşu, s-a găsit în situaţia de a fi refuzat de toţi cei cărora le oferise conducerea Teatrului Naţional, în schimb a fost asaltat de alţii, la care nu se gândise, dar care, în schimb, doreau fierbinte postul. Nu întâmplător, atmosfera funebră ce domnea în respectivul teatru i-a cam speriat pe cei propuşi de ministru. Nimeni nu voia să-şi bată singur cuie în talpă, iar pe de altă parte, era vorba de oameni cu o carieră solidă, pe deplin afirmaţi, pentru care obţinerea direcţiei Naţionalului nu reprezenta o atracţie de neînvins. Se spune că, după mai multe conversaţii telefonice, ministrul culturii i-ar fi spus lui Andrei Şerban: „Dacă nu accepţi postul, vei avea pe conştiinţă Teatrul Naţional, pentru că poetul X, fost disident, abia aşteaptă să pună mâna pe el." Astfel, se spune că regizorul, neavând încotro, ar fi acceptat. De fapt, prea puţin contează acum motivele, important e c-a făcut-o. Căci a reuşit o performanţă de care nu ştim câţi ar fi fost capabili: a trezit la viaţă adormita instituţie. Într-un moment în care teatrul se juca mai mult pe străzi decât în săli, a reuşit să atragă publicul din nou, cu imensul succes al „Trilogiei antice". A cooptat în trupă numeroşi actori tineri excepţionali, i-a scuturat de praf pe marii actori deja existenţi în teatru, ba chiar le-a dat viaţă şi unor mortăciuni ce nu fuseseră vii niciodată. În plus, a organizat turneele ce au impus instituţia pe care o conduce ca unul dintre cele mai bune teatre din lume. Evident, aceste eforturi n-au trecut neobservate, atât de admiratori, cât şi de cei puşi pe huiduială. Din fericire, ultimii au fost doar inşi cu alură intelectuală pitică. Când şi-a anunţat intenţia de a monta „Trilogia antică", un critic dolofan, ceva mai umblat prin lume, s-a arătat indignat. Adică cum, p-asta el a văzut-o la Niuiorc, el vrea să vadă spectacole noi. Iar când regizorul a încercat să-şi motiveze alegerea, explicând că vrea să ofere publicului românesc cel mai bun lucru făcut de el vreodată şi actorilor săi experienţa unui tip de teatru pe care el l-a deprins alături de maestrul său, Peter Brook, i s-a răspuns de către distinsul cronicar cam în stilul ăsta: „Băi puştiule cu accent străin, vezi că noi te-am ocrotit când erai mic şi vă ştim noi pe ăştia care ne vindeţi mărgele şi ziceţi că-s diamante." L-a atacat chiar şi liliputana revistă a lui Strul Cazimir, „Răcnetul Carpaţilor", prin intermediul unui rinocer care deplângea decăderea Naţionalului, dat pe mâna unuia vândut străinătăţii pe dolari, care dispreţuieşte valoroasa dramaturgie de tip Baranga & Mirodan şi arată femei goale şi obligă actorii să spună măscări în piese capitaliste sau să bolborosească în limbi inventate. Alţii (chiar şi de curând), animaţi de o sfântă mânie proletară, sar în sus că de ce nu vine zilnic, de la 7,30 la 15,30 la serviciu, să numere scândurile de pe scenă şi becurile din proiectoare. Evident, ideea că salariul din România nu i-ar ajunge nici de-un hamburger pe zi la Boston, unde locuieşte, sau că are o carieră regizorală internaţională, nu poate trece prin creiere atât de neted strunjite.

Zilele astea, Andrei Şerban împlineşte 50 de ani, drept pentru care îl felicităm, cu speranţa că îi va sărbători prin muncă, spre delectarea noastră, a modeştilor spectatori.

Radu BĂIEŞU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ARTE PLASTICE

Regăsitele splendori

Nici o larmă nu fac stelele-n cer, spune versul blagian; nici o larmă, dar când norii nu le mai ascund, până şi orbii le percep strălucirea. Comparaţia cu ascunsele stele nu mi se pare nici forţată, nici exagerată în cazul splendorilor care pot fi văzute pentru prima oară în expoziţia retrospectivă OTTILIA MICHAIL OTETELEŞANU. Retrospectiva scoate din anonimat, după o lungă şi nedreaptă uitare, o operă şi o personalitate surprinzătoare. Bucureştenii au vizitat expoziţia cu fervoare, trecându-i pragul în repetate rânduri. Simezele Galeriilor de Artă ale Municipiului Bucureşti au fost înnobilate, în lunile mai şi iunie, cu lucrările create de artistă de-a lungul unei vieţi, de la început de secol până în anii '70.

Acuarele, desene, schiţe, picturi în ulei, lucrări în fildeş şi email, recompun o lume pe care timpul şi-a pus pecetea sa. Portretul poetului şi etnografului Tzigara Samurcaş, ultimele portrete ale Regelui Carol I şi Reginei Carmen Sylva, alături de portretul făcut marelui I.L. Caragiale, la Berlin în anul 1911, dar şi portretele altor personalităţi din epocă, creează firesc atmosfera unui timp despre care cei mai mulţi dintre noi am auzit doar, într-o lume în care ne transpun şi florile, troiţele, schiţele luate la arie, morile de apă şi peisajele Balcicului de odinioară. Ceea ce uimeşte vizitatorul sunt mai ales lucrările în email. Vase de email de diferite dimensiuni şi forme, dar şi portrete în culori calde, compoziţii proprii sau reproduceri după autori celebri ca Rembrandt, Rubens, Grigorescu reprezintă chipuri şi subiecte din literatură şi mitologie: Eminescu, Caragiale, Puşkin, David, Vulcan, Sakuntala, Pescarul.

De la dl arhitect TUDOR OTETELEŞANU, fiul artistei, cel căruia îi datorăm actuala expoziţie, am aflat amănunte legate de viaţa şi opera OTTILIEI MICHAIL OTETELEŞANU. Pictura a studiat-o în ţară cu SAVA HENŢIA, dar arta emailului în care excelează a deprins-o la Berlin în 1908 la Înalta Şcoală de Arte Decorative, continuând-o în 1909 la Paris. Din 1912 devine pictoriţa Casei Regale, abordând cu pasiune aproape toate genurile artelor plastice. Între anii 1950 şi 1965 (de la 65 la 80 de ani) este salariata Institutului Biblic din cadrul Patriarhiei Române, în calitate de consilier artistic şi şefă a Atelierului de email înfiinţat de ea. În această perioadă, având-l colaborator pe gravorul *Gheorghe Stoica*, a realizat o serie de lucrări de excepţie: marile icoane împărăteşti din Catedrala Patriarhală, Stema patriarhiei, două icoane pentru Sala Sfântului Sinod şi altele.

Autoportretul OTTILIEI MICHAIL ne dezvăluie o fiinţă serafică, fragilă. Cum a rezistat ea atâtor peregrinări, evenimente, răsturnări de regimuri şi situaţii traversând două războaie mondiale şi două orânduiri sociale? Sprijinindu-se desigur pe artă, patria sa, slujind-o cu dragoste şi credinţă în Dumnezeu. Să sperăm că operele semnate de OTTILIA MICHAIL OTETELEŞANU, salvate ca prin miracol de la distrugere, vor putea fi admirate într-un viitor apropiat într-o colecţie care să-i poarte numele.

Sabina MĂDUŢA

Troiţe, acuarelă

FILM

Polemici înainte de Costineşti

Până una alta, cu toate intenţiile şi vorbele bune despre necesitatea unui festival naţional sau a unuia internaţional la Marea Neagră (intenţie expirată pentru noi, fiind mai nou iniţiativa gruzinilor: vom avea un „Tbilisi '93"), avem Costineştiul cinematografic. E festivalul nostru tradiţional şi, vorba unui reputat regizor – un festival mic pentru o cinematografie mică (în sensul numărului de filme, să zicem). Deşi numit „pentru tineret" Costineştiul a fost, „înainte" şi „după", un festival naţional. A lansat cam tot ce era valoare. A încurajat debuturile. A fost prima ieşire la rampă a studenţilor. Chiar dacă unii îl contestă astăzi, acest lucru ţine de vântul de nebunie şi de nefiresc ce bântuie în tot locul şi la tot nivelul şi de ce să fi ocolit zona fierbinte a filmului?! Festivalul adună în fiecare an suflarea cinematografică şi aproape tot ce s-a realizat în domeniul nostru. El este, dacă vreţi, oglinda noastră (ca să nu mai spun bilanţul anual, pentru că termenul mă irită şi-mi inspiră ceva ce anunţă sfârşitul artei filmului), cu sărăcia noastră proverbială, învăluită în fast ocazional, cu revelaţiile unor debuturi, cu producţia tot mai scăzută, cu celebrităţi mondiale şi celebrităţi locale, cu jurizări încâlcite, cu bucurie şi scandal, cu mulţumiţi şi nemulţumiţi – cu tot ce înseamnă o competiţie de film, pentru că nu-i pot spune o sărbătoare. De câtva timp, să faci un film nu mai e o sărbătoare şi nici să te prezinţi cu el nu mai ţine de „spectacol". E mai degrabă condiţia expusă de Cehov – care „stă în puţinţa noastră de a îndura!"

Anul cinematografic '93 va însemna la Costineşti debutul lui Valeriu Drăguşanu cu *Timp liber* şi debutul lui Nicolae Caranfil cu *E pericoloso sporgersi* (anunţat iniţial ca *Duminici cu bilet de voie*), ultimul fiind prezentat la Cannes în competiţia „Camera d'or", cu mult succes de critică. Despre Valeriu Drăguşanu lumea nu ştie prea multe. Trebuie amintit că a fost principalul adaptator la scenariul *Moara lui Călifar* (realizat de Şerban Marinescu) şi că debutul său regizoral se anunţă deosebit de interesant. După debuturile Star 22–ului, studioul condus de Sergiu Nicolaescu, este rândul lui Dinu Tănase, director la Profilm, să intre în arenă ca producător cu acest debut. Am întrebat persoane importante din lumea criticii româneşti despre filmul lui Caranfil. „Este inteligent?" Mi s-a răspuns afirmativ. Debutul lui Nicolae Caranfil, cu filmul realizat în ţară pe bani francezi şi succesul repurtat de el la Cannes, constituie o palmă adresată cineaştilor care au pasat proiectul de la o casă la alta (şi aici generaţia '70 are o vastă experienţă în a bloca intenţii care se anunţă a fi posibile opere de valoare, ca nu cumva să se producă schimbări în ierarhiile ce au devenit de-a dreptul plicticoase prin încremenire). Nu cazul individualizat la persoană mă interesează, ci metoda. Tânărul regizor are un palmares bogat în materie de premii pentru scurt–metraje şi, în plus, o şcoală de scenaristică occidentală, iar aceste două argumente trebuie luate în seamă de orice producător care se respectă, fie el şi „delegat", adică dispunând încă de bani publici.

Mă gândesc la „metodă" de ce? Fiindcă, în aceeaşi ordine de idei, iniţial, proiectul filmului *Cel mai iubit dintre pământeni*, după romanul lui Marin Preda, în regia lui Şerban Marinescu, trebuia să concentreze un efort financiar a patru din cinci case de filme. Era o investiţie *artistică*, era intenţia marcării unui moment de cinema-cultură. N-a fost să fie aşa. Marinescu s-a salvat printr-o conjunctură fericită, banii au venit din altă parte şi nici măcar în ceasul al 12-lea, după ce filmul a fost gata, proiecţia lui n-a interesat reţeaua cinematografelor, Marin Preda „rulând" pe un canal paralel.

În festivalul de la Costineşti se anunţă un documentar extrem de interesant, în regia lui Dinu Tănase, *Condamnaţi la fericire*, la concurenţă cu *Timişoara '89* realizat de Ovidiu Bose Paştina.

Comentat la Berlinală, în acest an, filmul lui Stere Gulea, *Vulpe-vânător* va fi şi el prezent pe ecranul amfiteatrului din Costineşti. E drept, puţină lume a marcat în presă acest film, care se va constitui într-un moment important al cinematografului de după '89, poate pentru că privirea era atrasă de vâlva stârnită de multe ori artificial în jurul *Patului conjugal*, film proiectat la Berlin în competiţie. S-a datorat poate această tăcere şi modestiei lui Stere Gulea care a înţeles că nu tam-tam-ul în jurul unei opere contează, ci opera în sine.

Un lucru este cert: programul iniţiat imediat după revoluţia din '89, în favoarea filmului de autor, a filmului de cultură, a filmului ce necesită o protecţie reală din partea organismelor inventate tocmai pentru acest deziderat, acest program a fost abandonat. Sau, în orice caz, el a căpătat, o dată cu trecerea timpului, forme tot mai estompate. Până şi criticii au ajuns să numere spectatorii, exercitând meseria de contabili conştiincioşi, uitând că ei sunt apărătorii artei, şi de cele mai multe ori gustul publicului poate să nască monştri. Nu mă refer la opere redutabile care au cucerit inclusiv piaţa – gen *Balanţa*. Mă întreb dacă filmul de artă, de notaţie spirituală, filmul parabolă, metaforă, chiar trebuie să moară, ca să facă loc „incitării publicului"?! În timpul vizitei sale recente la Bucureşti, adresându-se criticilor de film, Zamussi spunea printre altele: — „Domnilor, suntem în aceeaşi barcă şi trebuie să vâslim împreună". Poate că era doar un mesaj patetic, fiindcă cele două filme ale cineastului prezentate la Bucureşti arătau limpede ce s-a petrecut cu autorul *Iluminării* prins în zona producătorului occidental, unde profitul este regula de fier a oricărei producţii cinematografice.

Ca în fiecare an Costineştiul oferă şi cantităţi nelimitate de speranţă studenţilor cineaşti. Se anunţă o concurenţă serioasă, pentru că filmele studenţeşti au incitat acum un an şi puţin a lipsit ca Marele Premiu al Festivalului să fie atribuit selecţiei ATF-ului. Nume ca Radu Leon, Gheorghe Preda, Cristian Lăzărescu, Andrei Moroşanu, Titus Muntean, Radu Munteanu, Georgescu Maryann, Bogdan Drăgan, Radu Vaida, Laurenţiu Rusescu sunt posibilii cineaşti de mâine. Spun aşa pentru că drumul este lung, anevoios şi presărat de multe ori cu obstacole. Când obstacolul este pus de alţii, acest lucru nu mai ţine de destin. Poate că dincolo de orgolii (mulţi, foarte mulţi cineaşti doresc, de pildă, să participe în afara concursului, de parcă o competiţie la Costineşti ar fi ceva de-a dreptul înjositor), dincolo de tot ce poate însemna tensiunea unui festival, studenţii să ne ajute, ca de fiecare dată să ne regăsim speranţa şi să ne amintim că pentru fiecare dintre noi a existat un prim pas la rampă. Gândul ăsta nu trebuie să ne facă mai buni, ci doar mai normali!

Laurenţiu DAMIAN

MUZICĂ

Preludii la Valea Prahovei

Ca în fiecare an, oraşele Buşteni şi Sinaia găzduiesc, patru seri la rând, concertele cuprinse în cadrul *Festivalului Internaţional al Tinerilor Dirijori*. Manifestare de prestigiu, tradiţionala Gală a Tinerilor Dirijori, cum se numea până acum doi ani, a devenit festival internaţional de două ediţii, sporindu-şi audienţa şi permiţând mai mult decât evoluţia şi compararea unor individualităţi, a personalităţii în formare a (uneori) foarte tinerilor şefi de orchestră, ci şi compararea unor şcoli de dirijat, a unor experienţe, în faza lor de modelare. Anul acesta marchează a XV– a ediţie (a treia a ca festival internaţional) în şirul de altfel, atât de profitabil al reuniunilor care au promovat şi lansat dirijori apreciaţi. Dacă m-aş opri numai la ultimele două ediţii, nu aş exagera deloc spunând că festivalul de la Buşteni–Sinaia a impus atenţiei câţiva tineri remarcabili: dl. Camil Marinescu, devenit între timp dirijor al Operei Române din Bucureşti, apreciat pentru premiera cu *Elixirul dragostei* de Donizetti, dl. Dan Raţiu, un tânăr muzician de mare sensibilitate, dl. Sebastian Lang (Germania) care, la 25 de ani, dovedea, în ediţia din 1991, o bună tehnică şi stăpânire a maselor sonore, italianul Andrea Riderelli, care a urmat cursuri de perfecţionare la Academia de Muzică din Bucureşti, dl. Neil Thomson (Anglia), un dirijor elegant, admirabil în ediţia din 1992. Ultimii trei au fost programaţi şi s-au bucurat de succes în stagiunile trecute, în faţa orchestrelor bucureştene (Filarmonica „George Enescu", Orchestra de cameră a RTV) şi din provincie.

Ediţia actuală, în plină desfăşurare (24 – 27 iunie, primele concerte la Buşteni, ultimele două în sala Cazinoului din Sinaia), este rezervată, parţial, muzicii compozitorilor aniversaţi în 1993. Organizatorii, Uniunea Interpreţilor, Coregrafilor şi Criticilor Muzicali (care asigură concepţia şi desfăşurarea muzicală, cu un efort mai mult decât lăudabil), Ministerul Culturii, Inspectoratul Judeţean pentru Cultură Prahova, Filarmonica "Paul Constantinescu" din Ploieşti, au hotărât o structură foarte atrăgătoare a acestei ediţii, o structură care se anunţă, pe de altă parte, în egală măsură – pretenţioasă. Cele patru concerte conţin, în prima parte, piese simfonice şi arii din opere de Ceaikovski (centenarul morţii la 25 octombrie a.c.), muzică de Alfred Alessandrescu (n. la 2 august 1893) şi Marţian Negrea (n. 29 ian. 1893). Partea a doua a programelor cuprinde câte o simfonie din repertoriul clasic şi romantic, partituri care înseamnă, de fapt, tot atâtea examene de măiestrie dirijorală. Vom asculta *Simfonia nr. 100, „Militara"* de Haydn, *Simfonia a VII–a* de Beethoven, *Simfonia a IV–a* de Mendelssohn–Bartholdy şi două piese de Brahms, *Uvertura tragică* şi *Variaţiuni pe o temă de Haydn*.

Ediţia în curs de desfăşurare propune publicului 8 tineri dirijori: patru oaspeţi din Austria, Germania, Elveţia, Italia şi patru români. Tinerii noştri dirijori sunt (sau au fost) elevii profesorilor Ludovic Bacs şi Cristian Brâncuşi la Academia de Muzică din Bucureşti: d-nii Radu Popa, Ion Minoiu, Alexandru Geamănă şi d-na Svetlana Popova, profesoară de dirijat coral la Conservatorul din Chişinău, absolventă, în promoţia de anul trecut, a Academiei bucureştene. Dintre solişti, remarc prezenţa mezzosopranei Ecaterina Ţuţu (Opera Română din Bucureşti), una dintre vocile excepţionale, afirmate în ultimul timp (suficient să ne oprim la rolurile din *Samson şi Dalila* şi *Italianca în Alger*) şi a sopranei Irina Săndulescu Bălan, de la Opera din Cluj, o cântăreaţă de asemeni remarcabilă. Vom asculta *Variaţiunile rococo pentru violoncel şi orchestră* de Ceaikovski în versiunea Dianei Ligeti, absolventă a conservatorului clujean, care urmează acum cursuri de măiestrie la Paris, *Vals Scherzo* în interpretarea Irinei Mureşanu (anul II la Academia de Muzică din Bucureşti) ş.a. Dacă la ediţiile trecute concertele au fost filmate şi difuzate, fragmentar, în programele televiziunii, anul acesta, în premieră, ele vor fi transmise în direct la radio.

Costin TUCHILĂ

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Adi CUSIN

ARTA NOSTALGIEI

Pe strada cu fluturi bătrâni
Treceai clătinată de sâni.
Pe după ferestre, spițerul
Pândea agitându-și eterul
De teama vreunui leșin.
– Voluptăți distilate, venin –
Cu buzele – zmeură coaptă,
Aduse în stare de șoaptă
Puneai vinovate peceți
Pe văzduh, pe amurg, pe vieți.
Duceai surâzând în poșetă
O armă ușoară, secretă
Cu care puteai să distrugi
Lungi zile de post și de rugi.

Visând cuceriri epocale,
Pe treptele Băii Centrale
Etnii își strigau dreptul lor.
Nici n-avem pretenții – popor!
Porniră să pună pariuri
Pe cele mai tari din rachiuri
Că pentru distinsa lor gloată
Anume-ai fi fost inventată
Cu ștampilă, cu acte, cu dată.

Iubind așteptarea în sine
Demult renunțară la tine.
Rămăsese un grup statuar
Șters de praf și spălat bilunar
Întrupare a Dreptei Credințe
Pe sub care mănâncă semințe
Vardistul și domnul primar.

NEDEMNI URMAȘI AI LUI BUFFALO BILL

După grelele păcate
De-a nu fi găsit comori
De-a iubi pe apucate
Și de-a bea poșircă-n zori

După ce-am zvârlit povara
Cărților de-nțelepciuni
Și-am adulmecat cu nara
Că nu se petrec minuni

După ce am muls o vacă
În flacoane de parfum
Și-am făcut să vă petreacă
Duhul balegii din drum

După ce-am lovit cu biciul
Într-un scop umanitar
Și-am pătruns ca nimeni viciul
Timpului pierdut la zar

După ce-am scobit statuie
Poftei de a nu munci
Poruncind să se încuie
Ziua-n care am muri

Am stins limbile la clopot
Și copitele la cai
Să n-audă sfinții tropot
Când o-ntindem către rai

Email după „David" de Rubens

SINE IRA ET STUDIO

Dumitru MICU

O duminică sângerată

Am primit, zilele trecute, trimisă de autor, o carte editată la Tel Aviv, sub titlul *Pogrom, Iași, duminică, 29 iunie 1941*. Conține, de la sine înțeles, un scenariu traumatizant. Traumatizant chiar și pentru cine cunoaște câteva din situațiile pe care le înseamnă nu-i erou necunoscut, Eugen Luca le relata colegilor, oral pe vremea când lucra în redacția *Contemporanului*. În presa românească s-a scris puțin și nu totdeauna pe bază de adevăr, despre masacrarea evreilor ieșeni, acest oribil și rușinos moment al istoriei contemporane, rămânând astfel ca și necunoscut multora. Nu poate fi, în consecință, decât instructiv a rezuma o mărturie pe deplin autentică: mărturia unei victime a pogromului, scăpată cu viață printr-o minune.

Adolescent, naratorul locuia la o mătușă. În dimineața sărbătoririi apostolilor Petru și Pavel, el aude soneria zbârnâind „nervos", „sinistru". Deschizând ușa, se pomenenște față în față cu o matahală în negru, cu pălăria dată pe ceafă, care îi pune un pistol în piept. Răcnind, suduind insul – un comisar în civil – îl obligă pe băiat să-l călăuzească prin toată casa, de unde scoate afară toți locatarii de sex bărbătesc, respectiv pe doi unchi ai săi, pe un văr și pe el însuși. În stradă, evacuații sunt luați în primire de polițiști. Zdrahonul repetă aceeași figură și în alte locuințe evreiești. Se formează o coloană, care, la comandă, o ia din loc, trebuind să ajungă la chestura poliției. Pe traseu, ea se lungește mereu. Alți și alți evrei, de toate vârstele și condițiile, sunt aduși, cu brutalitate, de către comisarul turbat, care urlând și agitând pistolul, își flutură „ca pe un steag" mâna stângă bandajată. L-ar fi împușcat urlă el, „liftele spurcate". Drept răzbunare, molestează pe cine nimerește. Unui h aham îi smulge perciunii, într-o explozie de râs soldățesc isteric: „Soldații râdeau în hohote zgomotos, uitaseră de numărătoare, cu sughițuri râdeau". Pe un bătrân cocârjat îl izbește cu piciorul în fund: atât de puternic încât „moșneagul se rostogoli ca o minge, bastonul îi scăpă din mână, nu se putea ridica". Comisarul „l-a apucat de haină, cum ai apuca o mâță când vrei s-o dai afară, și l-a pus pe picioare". Dintr-o casă în care își avea sediul „Misiunea evanghelică norvegiană pentru Israel", bruta cu pistolul scoase „un bărbat înalt, cu parul ondulat, cu ochii mari, negri, buze senzuale și o mică mustăcioară, englezească", domnul Feinstein, cel care, „duminică de duminică, încerca să-i convingă pe frații săi evrei să îmbrățișeze credința în Isus Nazariteanul, căci el, Răstignitul, ar fi Mesia". Pe el, suprazelosul polițist nu-l molestează, dar îl constrânge să meargă în fruntea coloanei ținând în mâini steagul norvegian și pe cel alb–albastru al Misiunii evanghelice. „Steag englezesc, steag jidovesc!" comentează zbierând comisarul. „Las' că vezi tu! Complotați ai? Faceți agitație, ai? Une-i tricolorul, harhare? Unde-i steagul românesc? Dumnezeii și paștele mătii! Tricolorul nu-ți place, steagul englezesc ți-e drag, cel jidovesc!" O altă coloană întâlnită pe drum, are în față doi tineri care duc, „întinsă o plapumă roșie, devenită, printr-o stranie metamorfoză, corp delict compromițător, pe baza căruia cei doi flăcăi puteau fi acuzați de comunism, de pactizare cu inamicul bolșevic".

Calvaric, mersul spre Chestură e punctat și de un incident comic. Istericul comisar se împiedică și cade cât e de lung, „cu burta în jos, pe caldarâm". Izbucnesc râsete. Râd trecătorii. Râd băietanii nemți strânși: ciorchine la ferestrele pensionului catolic de domnișoare, transformat în spital militar: cei care, înainte cu doar câteva clipe strigaseră, veseli: *Juden kaput*! le vine să râdă și prizonierilor, dar se stăpânesc. Totuși, sinistrul „miles gloriosus"ridicul se defulează pe ei. Începe să dea în evrei cu pumnii, cu picioarele, să-i scuipe în obraji. Cei de la ferestre se amuză: „El ne stâlcea în bătaie și nemțișorii râdeau de se prăpădeau".

Ajunși, în cele din urmă, la destinație, captivii sunt introduși într-o sală vastă ticsită, sufocantă prin mirosul greu, acru de sudoare, și de cel iute, de bradolină și de insecticide. Într-un colț, un comisar în uniformă triază arestații. Unora după ce îi buzunărește le dă bilete pe care scrie: *Liber*, altora le indică o scară ce duce la etaj. Cai ce o urcă primesc pe parcurs lovituri de baston, de vergele metalice, de cravașă din partea unor militari români și germani, înșiruiți pe margine. Sus, la capătul scării, sunt întâmpinați cu pumnii în piept. Vaietele lor se amestecă lugubru cu cele ale celor de jos, prăbușiți din cauza sufocării sau al unor infirmități și siliți, prin bătaie, să se ridice.

Timpul trece greu, și, la un moment dat, se ordonă evacuarea sălii. În curte, sub soarele mistuitor, arestații se simt … liberi. Pot vorbi, pot să se strige unii pe alții, se pot jelui, pot blestema și unii o fac, vărsându-și astfel năduful. Au posibilitatea și să se certe, și, la câțiva pași de narator, doi „domni" chiar se angajează într-o discuție polemică insultându-se țigănește… Fiecare caută în gloată partizani și îi găsește. Se incing discuții, ca la cafenea. Viața… reintră în… normal. Dar numai pentru câteva minute. Nu apucă cei doi să-și rezolve litigiul și se aud rafale de mitraliere. Toți au impresia că intrase în acțiune antiaeriana, ca răspuns la apariția vreunui avion sovietic. Iată însă că unul cade însângerat. Izbucnesc țipete: „Ne împușcă fraților! Ne împușcă!" „*Mă șist ans idu! Mă șist ans brider!*" Mitralierele latră. Se prăbușesc evrei, unul după altul. La o comandă cei vii se lasă pe vine și cu capul cât mai mult aplecat spre genunchi, pornesc în salturi ca broaștele, în căutarea unui adăpost. Tot ce reușesc însă este să se rostogolească unii peste alții. Naratorul avansează, totuși, cu chiu, cu vai: „mergeam astfel printre morți și răniți, mergeam împiedicându-mă de oamenii care se prăbușiseră unii peste alții, care păreau a alcătui o singură ființă, dar care, în realitate, constituiau o adunătură întâmplătoare de inși ce se împotriveau unii altora (…) Și mergând astfel, în timp ce mitralierele continuau să țăcăne, să latre și să muște, – mereu alți evrei cădeau ca să nu se mai ridice vreodată, ca să fie ridicați, transportați, în căruțele de gunoi ale primăriei și ca niște gunoaie, aruncați în groapa comună, pregătită din vreme la cimitirul din Păcurari (…)"

Ajuns în fundul curții naratorul, vede un tânăr cățărându-se pe zid, și îi urmează exemplul. Nimerește într-o altă curte. Salvat! Salvat? Acesta e sentimentul, în prima clipă, însă cele următoare îl dezmint. Cu stupefacție, evadatul descoperă cadavre în spațiul crezut securizant și vede căzând, sub gloanțe, alți evrei, dintre cei ce trecuseră zidul. Văzându-și răpuse toate nădejdile și așteptând moartea, nu-i mai rămâne decât să plângă. Tocmai atunci, doi băieți dau de un beci, și forțând intrarea , coboară în el. Naratorul refuză s-o facă. Nu-și poate explica refuzul, dar cu toate insistențele unuia de vârsta lui, se încăpățânează a nu descinde în subteran. „Mitraliera țăcănea, lătra într-una, în adâncul beciului nu mă putea ajunge mitraliera, dar eu care cu doar câteva clipe înainte căutasem febril o ascunzătoare, refuzam acum – n-aș fi putut spune din ce pricină anume să cobor în pivnița asta." Salutară îndărătnicie! Coborând, s-ar fi pomenit peste câteva ore pe tărâmul celălalt… L-a împiedicat să coboare mâna Providenței.

În loc de a coborî sub pamânt, adolescentul urcă, după alții printr-un geam spart în casa de deasupra pivniței. O casă evreiască, părăsită recent, după toate semnele. Locatarii „s-ar fi ascuns la un prieten" creștin – erau și români din ăștia". Disperați „invadatorii", treisprezece la număr se închid în baie. Acolo petrec noaptea, abținându-se de la orice zgomot, chiar de la orice mișcare, în limitele posibilului, (beau apă dintr-o cadă, urinează pe ei), nu fără a traversa clipe de spaimă paralizantă. Își văd chiar moartea, cu ochii. Nu, firește, atunci când curtea se umple de ovații pentru Antonescu, ci mai târziu când aud sub fereastră înjurături, urmate de gemete, de un ordin dat pe nemțește și de răpăitul unor arme de foc. Sunt împușcați cei din beci… Le va veni și lor rândul? Mai mult decât probabil, de vreme ce în casă încep să bocăne pași și se aude vorbă nemțească. Unul dintre năvălitori izbește violent cu piciorul în ușa băii. N-o sparge încă. Pronia îi ocolește pe cei treisprezece ascunși. Dimineața, naratorul se încumetă să iasă din ascunzătoare și, fără peripeții ajunge acasă. Singur. Pe unchii săi și pe văr, un copil, nu-i va mai vedea niciodată. Cartea nu se încheie cu acest moment, dar ceea ce urmează întregește doar latura psihologică a documentului întocmit în ea, fără amplificarea dimensiunii istorice, pe care sper a o fi semnalat chiar fără specificări exprese.

E oportun, cu certitudine, ca momentul istoric evocat de Eugen Luca, în *Pogrom* să fie cunoscut. Să fie exact cunoscut și în România. Necunoașterea (și mai ales pseudocunoașterea) devine sursă de erori și face posibilă adoptarea, în probleme de actualitate chiar și de către cei de bună credință, a unor atitudini inadecvate dorinței de situare onestă. E oportun să se știe la ce a dus politica extremei drepte astăzi, când speculând legitima dorință de cunoaștere a tinerilor, anumiți politicieni prezintă idealizant extrema dreaptă sau detașamente ale ei, când unii chiar se revendică din ideologii ce implicau naționalismul șovin extremist intolerant, agresiv, ura de rasă și promovau ca instrument al luptei politice, violența dusă până la crimă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

NE FACEM RĂU SINGURI CHIAR ŞI ÎN NUMELE LUI DUMNEZEU

Mă întreb care a fost momentul postrevoluţionar care m-a emoţionat cel mai profund? Nu-mi este greu să-l numesc. Nu neapărat pentru că nu au fost multe, ci pentru că a fost într-atât de singular şi măreţ încât a rămas de neuitat. În plus, ori de câte ori mi-l reamintesc mă tulbură din nou cu aceeaşi intensitate. Concret: s-a petrecut în 1991, la început de iulie, în ceas de amurg, în faţa Universităţii din Cluj. Aici s-au îmbarcat în zece–douăsprezece autobuze nu mai puţin de şase sute de copii din toate zonele Transilvaniei, dar şi din alte zone ale ţării. Destinaţia: Italia! Când autobuzele s-au pus în mişcare am avut sentimentul că o caravană ireală porneşte la drum. Imaginea acesteia, repet, la ceas de amurg, era parcă de basm. Dar să vedem cui se datorează o astfel de ispravă ieşită din comun! Iniţiatorul este un om cu părul alb, un bătrân pururi tânăr, entuziast, generos, un om de credinţă şi faptă creştină, cu o biografie dramatică, supus prin timp la încercări grele, printre care şi la opt ani de temniţă... În fine, omul este Dl Mihai Pop, preşedintele Uniunii Creştine, cu sediul la Cluj, organizaţie religioasă, culturală, socială şi economică în accepţiunea cea mai deplină a acestor cuvinte. Cum la fiecare sfârşit de an şcolar, graţie Uniunii Creştine şi cu osebire dlui Mihai Pop sute şi sute de copii îşi pregătesc bagajele pentru a pleca în Italia, Elveţia, Franţa retrăiesc momentul din 1991. Dacă pentru mulţi prin schimbare se înţelege ceea ce le aduce profit personal, pentru dl Mihai Pop schimbare înseamnă ceea ce produce bucurie şi nădejde altora. Destul spre a-i face pe mulţi să-şi arate colţii. Căci de venin şi furie oarbă nu ducem lipsă. Mai ales atunci când oameni de suflet dau peste cap calcule meschine şi interese mărunte şi egoiste. Dl. Mihai Pop nu e însă omul care să renunţe câtă vreme îl vor ţine puterile la ideile sale. E şi ceea ce sper să dovedească fragmentele selectate dintr-un amplu şi pasionant dialog cu dânsul.

— Dle Mihai Pop, aţi mijlocit prin Uniunea Creştină, an de an, la peste o mie de copii petrecerea vacanţei de vară (pe timp de o lună, două) în diferite ţări din occident. Acum aveţi deja o bogată experienţă în această privinţă. Cum au fost priviţi, de exemplu, copiii români în Italia. Ce impresie au lăsat ei?

— Impresiile pe care copiii noştri le-au lăsat în familiile italienilor sunt extraordinare. Aproape toţi aceia cu care am stat de vorbă, după plecarea lor, mi-au spus: „Dv. ne-aţi avertizat că ne trimiteţi copii cu educaţie ateistă şi ei au fost aceia care ne-au învăţat să ne rugăm". Un copil de zece ani, dintr-o comună din Bihor, a constituit o veritabilă revelaţie pentru familia ce l-a găzduit. Iată ce mi-a mărturisit capul acelei familii: „Modul cum s-a pus în contact cu Dumnezeu prin rugăciune, nouă ne-a produs un şoc puternic. Pur şi simplu acest copil ne-a revoluţionat. Mi-e imposibil, după ce l-am cunoscut, să mai stau de vorbă cu copii mei fără să le amintesc de seriozitatea lui." Toţi copiii pe care i-am trimis în Italia, de altfel, i-am dat în seama familiilor cu rugămintea de a-i urmări foarte atent. Am întocmit până şi chestionare în această privinţă. Totalizând observaţiile fiecărei familii privitoare la comportarea copiilor, la caracterul, calităţile şi defectele lor etc. reiese că în proporţie de 90% experienţa a fost pozitivă. Ceea ce ia şi determinat pe italieni să o continuăm. Mulţi mi-au şi spus: „O continuăm fiindcă copiii voştri ne-au adus un suflu nou, o bogăţie incredibilă." Adevărul e că noi ne-am început activitatea cu copiii gândindu-ne că în urma celor patruzeci de ani de vid spiritual, de vid de credinţă, ei sunt cei mai disponibili să primească religios, cultural, economic şi chiar politic. Iar tinerii şi copiii noştri sunt mult mai numeroşi astăzi decât ai altor popoare. Toţi cei din jurul nostru, dar şi italienii, francezii, sunt bătrâni. Cel mai tânăr popor suntem noi. Plâng de fericire când trec cu maşina prin Maramureş şi văd că pretutindeni e plin de copii şi tineri.

— Padre Pop, când a luat fiinţă Uniunea Creştină? Care este istoria ei?

— Uniunea Creştină nu a luat fiinţă, cum cred unii, la 25 decembrie 1989, ci la 29 iulie 1977, în ziua Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, sub denumirea de Comitetul de Salvare a Credinţei. Actul de naştere l-a constituit un manifest care a fost citit şi la Europa Liberă. În cartea sa, *Biserica persecutată*, Grosu se referea la fondarea Uniunii Creştine în catacombe. În acea perioadă am editat şi o revistă, *Biserica din catacombe*, care a circulat clandestin. Cine o primea, o copia şi dădea mai departe. Se mai află şi astăzi în păstrare la unele persoane. Abia în 1987, după revolta de la Braşov, am dizolvat Comitetul de Salvare. Aceasta pentru că am simţit că securitatea e pe urmele noastre şi am considerat că nu e drept să fie arestaţi oameni. În orice moment eram expuşi pericolului de a dispare fără urmă. Vreau să vă spun că totdeauna am trimis câte un exemplar din manifestele noastre şi la securitate.

— Cum se explică totuşi că niciodată nu aţi fost surprinşi asupra faptului? Se ştie doar că securitatea cu greu se lasă păcălită.

— Lucram în vremea aceea pe diverse şantiere tocmai pentru a mi se pierde urma şi a-mi putea desfăşura activitatea. În martie 1987, înzăpezindu-mă undeva în apropiere de Vaslui, a fost gata-gata să le cad în gheare. Evident, ceea ce făceam noi nu numai că nu era uşor, dar era şi foarte riscant. În ce mă priveşte, aveam destule dovezi că securitatea mă urmăreşte pas cu pas. Uite chiar vizavi de casa mea (str. Bisericii Ortodoxe, Cluj), la geamul acela de sus, era un post de supraveghere şi înregistrare. Un altul era la căminul studenţesc „Avram Iancu". În plus, în permanenţă, zi şi noapte, erau maşini de serviciu care mă urmăreau. Acestea îşi schimbau doar numerele, când de Bistriţa, când de Sălaj, nu însă şi misiunea. Nu am fost scutit nici de „vizite" la domiciliu. În 6 august 1987, de pildă, când familia era plecată în concediu au forţat geamul şi au intrat noaptea în casă. Nu se aşteptau să dau peste ei. Când i-am surprins au fugit. Nu au fost desigur, nişte hoţi. Nu au furat nimic. Am făcut imediat, un raport la Consiliul de Stat şi la Procuratura Judeţului, arătând, că nu mai răspund de ceea ce s-ar putea găsi în cazul unei percheziţii: arme, manifeste sau alte lucruri de natură să mă compromită. Am fost chemat la Procuratura Judeţului, iar procurorul şef de atunci mi-a spus: „Sunt de 30 de ani procuror, dar un atac la adresa securităţii ca al dumitale nu am mai întâlnit!" I-am răspuns: „Nu e adevărat, tovarăşe procuror! Eu nu am scris în memoriul meu nicăieri cuvântul securitate. Am pomenit numai de nişte persoane pe care nu le consider hoţi. Nu am scris nici măcar că mi-e împânzită casa de microfoane, nici că telefonul mi-e supravegheat şi are şi el microfon." Nu am ezitat, de altfel, să le spun ce gândesc ori de câte ori am fost anchetat.

— În afară că e o aripă maternă pentru copii, ce atribuţii îi mai revin Uniunii Creştine?

— Scopul principal i-a fost şi-i este salvarea credinţei noastre româneşti. Eu nu fac deosebire între ortodoxism şi catolicism. Pentru mine sunt identice atât ca şi credinţă, cât şi ca principii morale. Deosebirea este la nivel de ierarhie. Lupta nu se poartă pentru credinţă şi principii, ci pentru ierarhii. Forţe ostile neamului nostru, nu le numesc căci se ştie, nu se dau înapoi, nici de o parte, nici de cealaltă, de la manevre dintre cele mai odioase pentru a ne învrăjbi şi dezbina. Dar românul înainte de a se considera ortodox sau catolic se consideră creştin. Biserica neamului românesc are două ramuri naţionale: Biserica Ortodoxă şi Biserica Unită. Eu le compar cu cei doi plămâni sau cu cele două mâini ale corpului omenesc. Prin aceasta avem un foarte mare avantaj ca naţiune: cu mâna stângă ne întindem în Orient până la Ierusalim şi cu mâna dreaptă până la Roma în sânul latinităţii. A atenta la exsitenţa uneia dintre cele două Biserici, înseamnă a atenta la structura neamului nostru. Înseamnă un act de înaltă trădare. În 1948, când una din cele două, Biserica Română Unită a fost desfiinţată, s-a săvârşit un act de înaltă trădare. Fără una din cele două Biserici, acum, când trebuie să scoatem ţara din mizeria morală, s-o aducem la liman, am fi nişte mutilaţi, nişte sluţi cum zice românul. Noi avem datoria să ne împreunăm cele două mâini şi pentru rugăciune şi pentru muncă. Nu admit lupta pentru credinţă. Uniunea Creştină vrea să realizeze ceea ce comunismul a încercat să distrugă: unitatea de credinţă şi spirit. Acesta ne este idealul. Puterea şi frumuseţea noastră, ca naţiune, constau tocmai în aceea că avem un statut de excepţie. Nu ştiu de ce Dumnezeu a hotărât să ne dea astfel de calităţi deosebite. În primul rând, însăşi limba noastră este unica din lume, fiindcă pentru a exprima înţelepciunea divină, care simbolizează forţa Bisericii, a treia persoană din Sfânta Treime, are două cuvinte: spirit şi duh. Numai noi le avem pe amândouă cu aceeaşi valoare. Uniunea Creştină îşi bazează, aşadar, întreaga structură pe Cristos. Cine nu promovează spiritul lui Cristos se autoelimină, nu face parte dintre noi. De când am luat fiinţă am făcut tot ce am putut pentru ca viaţa aproapelui nostru să fie mai uşoară.

— Care este situaţia din punct de vedere organizatoric a Uniunii Creştine la nivel de ţară?

— La început am acoperit doar Transilvania. Acum avem organizaţii şi membri în toată ţara. Numărul celor care cer să intre în Uniune creşte de la o zi la alta. Lumea simte şi vede că ne-am făcut slugile fraţilor noştri. Cum am mai spus: noi nu promitem, ci dăm tot ceea ce putem.

— De unde aveţi posibilităţi materiale?

— Noi avem încredere că Dumnezeu este atotputernic. Este un părinte care ne iubeşte mai mult decât putem să ne imaginăm. Activitatea noastră stă sub semnul *providenţei divine*. Am lansat în străinătate, la câteva comunităţi, că avem nevoie de medicamente. Ni s-au adus cu camioanele. Am spus că avem nevoie de haine pentru copii, de încălţăminte, cu tirurile ni s-au adus.

— Padre Pop, ce v-a mâhnit cel mai mult în anii postrevoluţionari?

— În perioada preelectorală din 1990 sloganul cel mai des rostit a fost „nu ne vindem ţara". Sentimentul meu e că nu ne-am vândut-o, ci am dat-o pe gratis. Am avut ocazia să trec prin anumite vămi şi să văd jaful ţării cu ochii mei. Doamne, ce valori ne-au plecat peste hotare! Am fost mai rău jefuiţi de valorile noastre decât pe vremea comunismului, a sovromurilor. Pentru a supravieţui, nouă ne trebuie capital străin cinstit, onest, primit de la aceia ce vin să lucreze alături de noi. Ne place, nu ne place, dacă avem însă pe Dumnezeu în noi, nu putem să nu recunoaştem că Ceauşescu a dat una dintre cele mai formidabile lecţii neamului românesc. În timp ce aveam clauza naţiunii celei mai favorizate, aveam optsprezece miliarde datorie. În doi ani şi jumătate, după ce ni s-a luat clauza, am plătit datoria şi a fost omorât cu două miliarde economie. Nu meritele lui le scot în evidenţă spunând aceste lucruri, ci extraordinara forţă a poporului român, resursele lui extraordinare.

— Ştiu că aţi suferit foarte mult în anii de după război. Dar Dv. nu cereţi dreptate, nici răzbunare, ci îngăduinţă, toleranţă...

— Incorect e când cineva spune că el a suferit. Dumnezeu şi Cristos au suferit în noi. I-am spus fiului mai mare, într-un moment când a văzut că sunt urmărit, nu te revolta pentru ca ei sunt instrumentele lui Dumnezeu pentru sfinţirea noastră.

— Concret: aş vrea să aflu câteva fapte din biografia Dv.

— Sunt născut în Maramureşul rămas dincolo de Tisa. Sunt copil de ţărani. Comuna mea natală e Biserica Albă, o comună pur românească. Am făcut şcoala primară, câteva clase, în limba cehă, după aceea, datorită patriotismului preotului nostru de atunci, ultimele clase le-am făcut în limba română. Studiile le-am continuat la Liceul din Sighet ca elev român de peste hotare. Necunoscând limba maghiară, în 1940, am trecut la secţia română a Liceului din Oradea. La absolvire, profesorii mei mi-au propus să mă duc la Budapesta şi să urmez Politehnica. Am început Politehnica la Budapesta, de terminat, am terminat-o la Timişoara ca şef de promoţie. Iar imediat au început persecuţiile din 1948 şi am fost pus sub urmărire fiindcă, în calitate de preşedinte al Asociaţiei Studenţilor, am refuzat aderarea la Uniunea Tineretului Comunist care se formase atunci. Pentru a scăpa, am fugit în Maramureş şi apoi m-am retras în munţi. Aş fi putut trece uşor graniţa având asupra mea şi o recomandaţie pentru Elveţia şi Canada, dar am hotărât să rămân în ţară. Am trăit patru ani în munţi, în condiţii îngrozitoare, mereu hăituit. Când m-au prins m-au întrebat: de ce am refuzat să trag cu arma? Le-am răspuns: Fiidcă nu am vrut să ucid tineri nevinovaţi, soldaţi în termen. M-au condamnat prima dată la cinsprezece ani muncă silnică. După aceea au cerut să fiu condamnat la moarte. Chiar am stat o perioadă în celula cu condamnaţii la moarte. În cele din urmă, procesul s-a rejudecat şi mi-au mai adăugat patru ani la cei cinsprezece. Între timp, prin 1956, am făcut greva foamei, procesul s-a rejudecat din nou, am fost găsit nevinovat şi eliberat după opt ani. Ce a urmat a fost calvarul trăit de orice om politic. În 26 decembrie 1969 am fost hirotonit în clandestinitate ca preot român unit. Peste câţiva ani viaţa mea se va lega de Comitetul de Salvare a Credinţei şi activitatea lui. În rest, nu am multe de spus

despre biografia mea. Ea reprezintă o viaţă de om cu credinţă în Dumnezeu, dragoste de neam şi atât.

— Padre Pop, încă nu-mi revin din uimirea şi indignarea provocate de vestea că sute de copii nu vor mai avea posibilitatea să-şi petreacă vacanţa de vară în străinătate. O astfel de „performanţă", care numai faptă creştină nu se poate chema, am aflat că aparţine unor ierarhi ai Bisericii Catolice. Spuneţi-mi vă rog despre ce este vorba.

— Conferinţa Episcopală a Bisericii Catolice de ambele rituri, în data de 31 martie, a lansat, în mod ilegal, un apel prin care îmi aduce diverse acuze, voind să dea o lovitură, şi în parte a reuşit, acţiunilor pe care le-am întreprins prin Uniunea Creştină, cerând Bisericii Catolice să nu ne mai acorde nici un ajutor. Apelul a fost trimis, evident, şi Episcopiilor din Italia. Astfel că, într-adevăr, sute de copii români nu vor mai putea să aibă, în acest an, vacanţa fericită la care au visat. Fiindcă anumite familii italiene, supuse ierarhiei, şi-au retras invitaţiile. Pentru mine este o mare durere văzând zilnic copii care plâng întrucât le-a fost spulberat poate cel mai frumos vis al lor.

— Incredibil! Chiar nici o clipă participanţii la acea Conferinţă de care aţi amintit nu s-au gândit că prin actul lor nu în Dv. lovesc, în primul rând, ci în sufletul unor copii şi în speranţele lor?

— Practic, nu întreaga Conferinţă Episcopală e autoarea morală a unui astfel de act, ci arhiepiscopul Robu de Bucureşti, împreună cu Episcopul de Iaşi care sunt romano–catolici, au manevrat Conferinţa Episcopală.

— Ce i-a determinat, în fond, la un act care numai iubire de aproape nu exprimă?

— Motivele acestor acţiuni sunt greu de explicat. Sunt convins însă că aflarea lor ar produce o mare revoltă şi un adevărat scandal. De aceea, pentru a nu tulbura sufletele oamenilor de bună credinţă, prefer să nu dezvălui, deocamdată, cauzele acestui act de nedreptate. În prezent, el se dezbate la Roma şi sper ca în curând să avem clarificările necesare. De altfel, aşa cum am afirmat, acţiunea acestor ierarhi este un abuz clar, prin care profită de autoritatea lor în Biserica Catolică. Actul de drept este nul pentru că Conferinţa Episcopală nu avea dreptul să-l comită. Dreptul canonic prevede că un act nelegal prin care o persoană este defăimată, iar acest act este categoric o calomnie, dacă nu se remarcă, cei vinovaţi cad sub excomunicare. Aceasta este situaţia actuală a acelor ce l-au săvârşit. În cazul în care, forumul superior nu va reglementa în mod just cauza voi fi obligat să mă adresez, după cum spune Sfântul Apostol Pavel, Cezarului. Sper totuşi să nu se ajungă la această situaţie care ar declanşa un scandal.

— După opinia Dv., fiindcă sunt sigur că ştiţi, care este substratul acestei probleme?

— Mulţi sunt aceia care s-au exprimat că Padre Pop pregăteşte o generaţie cu spirit autentic creştin, capabilă să promoveze interesele majore ale neamului şi ale Bisericii. Or, cu siguranţă, acest lucru la unii nu le place. Aş îndrăzni să cred pe aceia care mi-au spus ca ierarhii amintiţi nu au văzut cu ochi buni faptul că am tratat cu aceeaşi măsură ca pe tinerii catolici şi pe tinerii ortodoxi. De asemenea, se ştie, eu nu m-am implicat în lupta cu fraţii noştri din cealaltă strană.

Închei cu exclamaţia: incredibil!, dar şi cu întrebarea: cum de e posibil ca nişte feţe bisericeşti, cu conştiinţa păcatului, să trimită un apel în Italia prin care să ceară să nu mai fie primiţi în vacanţă copiii din România? Se vede că la noi totul e posibil: ne facem rău singuri chiar şi în numele lui Dumnezeu.

Ion COCORA

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Despre Editura Gallimard cu Roger Grenier

Am păşit cu emoţie pragul clădirii din Rue Sébaastien Bottin nr. 5 unde se afla Editura Gallimard şi l-am reîntâlnit pe scriitorul Roger Grenier după 20 de ani. Sentimentele deveniseră contradictorii, dispăruseră parcă reperele iar timpul făcuse orice comparaţie inoperantă.

În faţa mea stătea, Roger Grenier, aproape neschimbat cu acelaşi zâmbet luminos, deschis, privire senină şi caldă. Cu toate că îl ştiam tăcut, de o modestie nedisimulată, s-a lăsat convins să purtăm un dialog liber, neprotocolar.

Corina Costopol: ***Aş începe cu întrebarea: „Care sunt afinităţile dvs. cu literatura română?***

Roger Grenier: În general, francezii nu prea ştiu ce se întâmplă în afara ţării lor. Când s-a petrecut schimbarea în România, atunci şi-au dat seama că România este o ţară francofonă. Aceasta a fost o mare descoperire. Principala mea afinitate este Panait Istrati, încă din copilărie aş putea spune. Într-o zi a venit la mine Margareta, soţia scriitorului pentru că noi deţineam drepturile asupra celor 2 cărţi: *Famille Peremutter* şi *Mes Départs*. Într-adevăr din sentimentalism, amintirea lecturilor din copilărie m-a făcut să-i propun să cedeze toată opera editurii Gallimard.

C.C.: ***Şi totuşi n-aţi ajuns în România deşi paginile istratiene v-au incitat...***

R.G.: Se pare că hazardul a făcut să fie aşa, poate într-o zi... A fost la un moment dat proiectul unui film, o adaptare după Haiducii, dar a căzut. Vă mărturisesc că cel mai mult mi-a plăcut ciclul *Viaţa lui Adrian Zografi, Chira Chiralina, Moş Anghel*.

C.C.: ***În anul 1991 aţi fost invitat la colocviul internaţional „Panait Istrati" de la Bucureşti.***

R.G.: Am avut un an foarte încărcat. Mai întâi la Quebec, apoi în Argentina, Uruguay, de mai multe ori în Italia, Spania, Elveţia, şi în România n-am mai ajuns. Ar mai fi şi India şi Japonia. Plecările mele, în parte, sunt legate de Camus, sunt unul dintre ultimii lui prieteni şi am scris mult despre el. Iar în 1991 a fost aniversarea editurii Gallimard, care a împlinit 90 de ani şi cum sunt, din nefericire, unul din cei mai vechi, a trebuit să particip la diferite dezbateri şi expoziţii peste tot în Franţa şi în lume. M-au trimis pentru a povesti istoria editurii Gallimard. Cu acest prilej am fost numit patriarhul editurii.

C.C.: ***Poate ne spuneţi ceva despre recenta carte „Regardez la neige qui tombe. Impressions de Tchekov".***

R.D.: Cehov este cartea care m-a preocupat toată viaţa. Nu e propriu-zis o biografie, sunt destule în Franţa, vreo trei sau patru în afară de cele apărute în America sau Rusia. Avantajul colecţiei „L'un et l'autre" unde a apărut este de a spune ce îţi place în operă, afinităţile cu un anumit scriitor. Deci, aş putea spune, că sunt nişte însemnări foarte libere, un fel de plimbare sau vagabondaj, luând anumite repere din operă şi viaţă care m-au impresionat, desigur bazate pe date biografice cum ar fi: călătoriile, relaţiile cu femeile, pasiunea pentru teatru. Sunt lucruri spuse în mod liber şi la un moment dat, chiar o critic pe Marguerite Duras pentru că a spus lucruri inadmisibile despre „Pescăruşul". Este periculos să scrii o astfel de carte, pentru că oamenii pot să creadă că Cehov sunt eu şi totuşi, nu pot îndrăzni să mă compar cu el.

C.C.: ***Dar înţeleg că este în acelaşi timp şi o mărturie de scriitor...***

R.G.: Desigur este o lucrare întru totul liberă. Nu este scrisă în spirit jurnalistic, nici universitar, este doar literatură.

C.C.: ***Am citit că acestei cărţi i s-a acordat şi un premiu.***

R.G.: Da, „Prix Novembre", care şi-a căpătat o anumită reputaţie, numindu-se aşa pentru că se decernează la sfârşitul lui noiembrie. În plus, m-a ajutat să mă echilibrez şi financiar. Ca orice premiu şi acesta a fost iniţiat împotriva altuia (împotriva premiului Goncourt). De altfel, fiecare premiu în Franţa a apărut ca reacţie împotriva celorlalte, dar după aceea este adoptat de lumea literară fără reţineri. Este finanţat de un gravor renumit, iar juriul compus din scriitori, critici literari (Florence Malraux, fiica scriitorului) dar şi madame Guerlain.

C.C.: ***Să ne oprim puţin şi la activitatea dvs. de editor.***

R.G.: Activitatea mea, ca editor, ţinând seama că sunt un „patriarh" este redusă. Las locul celor tineri. Eu am apucat trei generaţii: când am început era încă Gaston Gallimard, fondatorul editurii, care a murit la 92 de ani, apoi fiul lui, Claude, cu care am colaborat cel mai mult, iar acum lucrez cu fiul lui Claude, unul dintre ei, care are 40 de ani şi şi-a format o echipă de oameni tineri. Eu mă ocup, după părearea mea, de partea cea mai agreabilă, aceea de a citi manuscrise şi a lucra cu anumiţi editori, eventual mai tineri, care au nevoie de sfaturi, de recomandări. Am fost fericit totdeauna că întâmplarea a făcut să lucrez la o editură de prestigiu. Sunt scriitori cărora nu le place să citească ce-au scris alţii. Pe mine mă stimulează şi nimic nu-mi dă mai mult dorinţa de a scrie decât citirea unei cărţi şi a unui manuscris bun. La această editură am cunoscut tot ce este mai important în literatura noastră, pentru că pe aici au trecut toţi marii scriitori, de la Gide până la Chamoiseau sau Pennac.

C.C.: ***Consideraţi că există reţete în evaluare, criterii de selecţie?***

R.G.: Există doar o abordare personală, dar nu contează acest lucru. Scopul este de a căpăta experienţă profesională şi să deosebim ce este bine scris, de ceea ce nu este. La noi este organizat un sistem de lectură bine pus la punct. Nu am fost niciodată singurul responsabil în alegere. Există un comitet consultativ, fiecare membru citeşte o dată, de două ori sau de mai multe ori manuscrisul dar decizia este luată la sfârşit de Antoine Gallimard.

C.C.: ***Cum poate să-şi menţină prestigiul o casă de editură importantă în economia capitalistă, fără a face rabat la valoarea literară a cărţilor? Din experienţa unei edituri precum Gallimard ce ne-aţi putea împărtăşi?***

R.G.: Este vorba de o infrastructură specifică, adaptată sistemului economic. Există stagii de perfecţionare pentru editorii din Est în care sunt dezbătute probleme ale gestiunii şi ale mecanismelor economice specifice activităţii editoriale.

Ei bine, dvs. când veniţi la editura Gallimard, pe care o cunoaşteţi ca având un prestigiu literar, nu vă aşteptaţi ca aceia care se ocupă direct de partea literară să fie atât de puţini la număr. În afară de compartimentul de tehnoredactare, compartimentul juridic, serviciul de presă, departamentul artistic care se ocupă de machetare, serviciul comercial, cei care aleg cărţile sunt într-adevăr foarte puţini. E o structură destul de complicată, să amintesc doar că Gallimard are 9 societăţi. Nu are rost să detaliem.

C.C.: ***Problema difuzării este la dvs. rezolvată? La noi este încă foarte dificil.***

R.G.: Aceasta este marea problemă a vremii noastre. Dacă altădată procesul de imprimare constituia principala dificultate, astăzi difuzarea a devenit complicată şi costisitoare. Sistemul nu este întotdeauna satisfăcător, sunt mulţi factori care intervin. Încă nu am găsit soluţia cea mai bună.

C.C.: ***În România, din păcate, nu numai difuzarea e complicată şi dificilă, ci şi procesul de tipărire (hârtia scumpă, ca şi costul tipografic). Din cauza costurilor mari de fabricaţie, preţul cărţii este ridicat. Nu există cărţi cu preţ modest similare celor din colecţia dvs. deci în „Livre de poche", alături de ediţii mai scumpe sau ediţii de lux.***

R.G.: Noi avem un procedeu tehnic, acela al fotocopierii unei ediţii, prin care costul de fabricaţie devine mic. Se observă o evoluţie în ceea ce priveşte procesul de tipărire: înainte o editură nu-şi tipărea singură cărţile, dar acum cu ajutorul calculatorului prin P.A.O. (Publicarea asistată de ordinator) ea este în stare să-şi producă singură cărţile, tipografiei revenindu-i rolul de realizare a tirajului.

C.C.: ***Închei, întebându-vă care a fost cartea dvs. de debut, un roman?***

R.G.: Prima mea carte nu a fost, nici roman, nici nuvelă, ci eseu intitulat *Rôle d'accusé* apărut în 1948, pe care Camus l-a publicat în colecţia Espoir. Era un eseu despre justiţie, influenţat puternic de existenţialism, dat fiindcă aveam o formaţie filosofică. Iar primul meu roman s-a numit „Le monstre", unde personajul principal era un ziarist. Am continuat apoi cu nuvele, pendulând între cele două genuri. La începuturi, am fost marcat de o carte de nuvele de Hemingway numită *„49 first stories"* şi atunci mă gândeam cum a putut să scrie 49 de nuvele, dar eu acum am depăşit acest număr, am atins 55–60.

C.C.: ***Vă mulţumesc şi sper să continuăm dialogul la Bucureşti într-un viitor nu prea îndepărtat.***

A consemnat Corina COSTOPOL

Cu moartea pe moarte călcând

Textul tânărului scriitor Keith Curran e, de fapt, un monolog din piesa „Walking the Death", jucată la teatrul new-yorkez „Circle Repertory Theatre", în stagiunea 1992. Acest monolog a fost ales de editura specializată în scrieri de teatru „Smith & Kraus" pentru a figura în volumul „Cele mai bune monologuri ale anilor 1991 – 1992", carte aflată încă pe primul loc în secţiunea de dramă a topurilor de vânzare a cărţii din New York.

Părinţii mei s-au sinucis. Eu i-am găsit. Aveam zece ani pe vremea aceea. Acum, uite c-am avut timp să pun cap la cap povestea, care asta e. Trei luni înainte ca să se sinucidă, părinţii mei au început regimul. Exista o anumită stare de nervozitate în familia mea, aşa că s-au decis să urmeze o dietă. Tata era foarte slab şi dieta lui era să mănânce multă pâine şi clătite şi unt şi creme cu frişcă. Mama, în schimb, era grasă, aşa că ea trebuia să mănânce numai morcovi. Eu am adoptat regimul tatei şi la un moment dat, în timpul unui prânz s-a uitat în farfuria mea şi mi-a zis, cu admiraţie: "Cum ai făcut, fiule, să dai gata maldărul ăla de mâncare?" Atunci a fost cel mai fericit moment al copilăriei mele, pentru că părinţii mei deveniseră calmi şi începuseră să se iubească foarte tare. Asta până într-o zi, când, întorcându-mă de la şcoală, am găsit casa goală. Decizându-mă să-mi iau racheta de tenis, ca să trag câteva mingii, i-am găsit în garaj, spânzuraţi de o grindă. Atârnau de capetele aceleiaşi frânghii, iar sub picioarele lor, care se bălăngăneau, se aflau cele două tamburete pe care le răsturnaseră. În momentul ăla am realizat că părinţii mei îşi luaseră regimurile foarte în serios, pentru că acum aveau aceeaşi greutate. Nu mai mi-aduc aminte ce-am făcut după ce i-am găsit, dar ştiu că am sfârşit prin a locui cu mătuşa mea Peg şi a merge de două ori pe săptămână la un psihiatru. Mătuşa Peg mi-a cumpărat un câine, pentru a compensa cumva pierderea pe care o suferisem, iar eu am legat o bucată de frânghie de gâtul câinelui, am aruncat-o peste o grindă din sufrageria de la parter, apoi m-am suit pe un scaun şi mi-am legat-o de gât. Acum cred că a fost un mare noroc faptul că nu aveam nici un frate sau soră mai mici... Ei, în cele din urmă am tras un şut scaunului şi s-a auzit un pârâit, apoi m-am izbit de podea şi ceva i-a căzut în cap câinelui. Grinda aia era falsă, fusese pusă de frumuseţe acolo, pe tavan. Eu mi-am scrântit cotul, iar câinele s-a ales cu o zgârietură pe bot. I-am spălat rana şi i-am pus un plasture, după care l-am mângâiat şi l-am alintat până când unchiul Hank a dat peste noi şi l-a chemat pe psihiatru. I-a povestit ce făcusem şi că îl numisem pe câine „Mami şi Tati". Evident, psihiatrul i-a zis că treaba asta e extrem de interesantă. Dar cel mai tare m-a amuzat când mătuşa Peg mi-a zis într-o dimineaţă: „Du-te şi dă-i de mâncare lui Mami şi Tati." Niciodată n-am plâns din pricina faptului că părinţii mei s-au sinucis. Mă gândeam că dacă decizia lor de a muri a fost motivul pentru care am petrecut acele minunate trei luni, înseamnă că n-ar fi deloc rezonabil din partea mea să-mi fac griji. Era total peste puterile mele să fiu trist, lucru ce-l scotea complet din minţi pe psihiatru. Nu făcea decât să-mi repete că e perfect normal să-ţi jeleşti părinţii, dar părerea mea e că abia aştepta să izbucnesc în hohote la una dintre şedinţe, ca să se simtă şi el util cumva. Şase luni după ce părinţii mei s-au sinucis, Mami şi Tati a fost călcat de o maşină. A murit trei ore mai târziu. Am plâns în hohote. Nu mă mai puteam opri. Evident, psihiatrul a zis că ăsta e un lucru minunat, şi mi-a explicat că subconştientul meu foloseşte moartea lui Mami şi Tati ca pe un pretext pentru a-mi putea permite să-mi jelesc părinţii. Dar n-avea dreptate. Era vorba exclusiv de Mami şi Tati. Adorasem câinele ăla.

Traducere şi prezentare de Radu BĂIEŞU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro